

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

7 Pysäkkiä

Toisen asteen nivelmallin kehittäminen Tiernan erityiskoululle

Krista Kiviniemi

Kansalaistoiminnan ja järjestötyön koulutusohjelma (210 op)

05 / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Krista Kiviniemi	Sivumäärä 65 ja 5 liitesivua
Työn nimi 7 pysäkkiä – Toisen asteen nivelmallin kehittäminen Tiernan koululle	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tiernan erityiskoulu, Merja Peteri	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö on kehittämisprojekti, jossa on kehitetty 7 pysäkin nivelmalli Oululaiselle Tiernan erityiskoululle. Se on kuvaus kehittämistyön eri vaiheista, joissa on sovellettu toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Malli on kehitetty yhdessä koulun eri yksiköistä kootun nivelvaihetiimin kanssa. Mallia käytetään toisen asteen nivelvaiheessa, kun nuori on siirtymässä ammatillisiin opintoihin. Opinnäytetyön tilaajana toimii Tiernan erityiskoulu.</p> <p>Oulun erityiskoulut yhdistyivät yhdeksi hallinnolliseksi kokonaisuudeksi vuoden 2017 alusta. Tiernan kouluun kuuluvat Leinonpuiston-, Heinätorin-, Kajaanintullin-, pajakoulun- ja sairaalakoulun yksiköt. Opilaiden kirjo on laaja. Koulussa on tehty tiivistä kehitystyötä yhteisen toimintakulttuurin luomiseksi ja toisen asteen nivelvaiheen toiminta on yksi iso esille noussut kehitettävä asia.</p> <p>Työn toiminnallinen osuus jakautuu kolmeen eri vaiheeseen. Aluksi on kartoitettu haastattelukyselyllä toisen asteen nivelvaiheen käytänteet yksiköittäin. Toisessa vaiheessa on pidetty kehittämispäivä, jossa luovilla ja ideoita tuottavilla kehittämistyön menetelmillä on tuotettu mallille runko. Viimeisessä toiminnallisessa vaiheessa runkoon on luotu toiminnat, sekä analysoitu ja arvioitu mallin toimivuutta. Työn tekijä on toiminut kehittämisprosessissa muutosagenttina, tiedon kerääjänä, analysoijana ja lopullisen mallin suunnittelijana.</p> <p>7 pysäkkiä -malli, vastaa erityiskoulun ja laajemminkin myös yhteiskunnan tarpeeseen ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä ja koulupolulta putoamista ammatillisten opintojen kynnyksellä. Se on helppo-käyttöinen, selkeä ja joustava ratkaisu toisen asteen nivelvaiheen haasteeseen. Tässä mallissa, seitsemän pysäkkiä, kuvaavat niitä asioita, jotka nousevat esille nivelvaiheessa. Jokainen pysäkki sisältää oman toimintansa, toteutustapansa ja toimijansa. Malli on kuin polku, jota kuljetaan eteenpäin kohti päämäärää.</p>	
Asiasanat toisen asteen nivelvaihe, syrjäytymisen ennaltaehkäisy, yhteisöllinen pedagogiikka, nivelvaihemalli, kehittäminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Krista Kiviniemi	Number 65 of 5 Pages
Title 7 Stages – The Development of the Transitional Phase of the Second Cycle	
Supervisor(s) Kimmo Lind	
Subscriber and/or Mentor Special School of Tierna, Merja Peteri	
Abstract <p>This thesis is a development project, in which there has been developed a transitional phase model of 7 stages for the special school of Tierna in the city of Oulu.</p> <p>It is a description of the different phases of development, in which an action-research approach has been applied. The model has been developed together with a team of transitional phase, assembled from the various school units. The model is to be used in the transitional phase of the second cycle, when students proceed to vocational studies. This thesis is requested from the special school of Tierna.</p> <p>The special schools of Oulu have combined to a one administrative entity in the beginning of the year 2017. The units of Leinonpuisto, Heinätori, Kajaanintulli, pajakoulu, and sairaalakoulu, belong to Tierna school. The spectrum of pupils is extensive. Intensive cooperation has been done in the school, to create a common, cultural activities and one of the biggest issues that must be developed, is the function of the transitional phase of the second cycle.</p> <p>The operational part of the work is divided into three different stages. At the first stage, the practices of the transitional phase of the second cycle from each unit, has been surveyed by e-mail interview. In the second stage there has been held a day of development. There was produced a basis, with development methods that were creative and idea productive. On the last productive stage, the methods of the basis have been created, and also analysed and evaluated the function of the model. The author of this work has functioned as a modifier in the development process, as a collector of information, as an analyst, and as the designer of the final model.</p> <p>The model of 7 stages, answers to the need of special school and also to the society by preventing the exclusion of young people and their falling off the school path at the edge of vocational studies. It is easy to use, clear and flexible solution to the challenges of the transition phase of the second cycle. In this model, the 7 stages describe those matters that came up in the transitional phase. Each stage contains its own activities, implementations, and actors. The model is like a path, that is passed by forward to the aim.</p>	
Keywords transition phase of the second cycle, prevention of exclusion, community pedagogy, the model of the transition phase, developing	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	9
2 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTAT	10
2.1 Tarve ja tavoite	10
2.2 Toteutus ja aikataulu	11
2.3 Tietoperusta ja keskeiset käsitteet	13
2.4 Nivelvaiheen käytänteitä	15
2.4.1 Tiernan koulun sairaalakoulun yksikön malli	16
2.4.2 Tiernan koulun Leinonpuiston yksikön vuosikellomalli	17
2.4.3 Auroran sairaalakoulun malli	19
3 TOIMINTATUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS	21
3.1 Kysely	22
3.1.1 Aineiston käsittely, analysointi ja kategoriointi	23
3.1.2 Sisältöanalyysi ja tulokset	28
3.2 Ensimmäinen kehittämispäivä	38
3.2.1 Luovat yhteisölliset ideointimenetelmät	39
3.2.2. Aivoriihi ja 8x8 työpaja	40
3.2.3. Ensimmäisen kehittämispäivän aineiston koonti	41
3.3 Luonnostelma toisen asteen nivelvaihemallista	43
3.4 Toinen kehittämispäivä	45
3.4.1. Kuusi ajatteluhattua työpaja	46
3.4.2 Aineiston koonti	46
3.4.3 Yhteenveto aineistosta	53
4 TIERNAN KOULUN TOISEN ASTEEN NIVELVAIHEMALLI	55
4.1 7 pysäkkiä	56
5 POHDINTAA	59
LÄHTEET	64
HAASTATTELUT	65
LIITTEET	66
Liite 1. Haastattelukysymykset	66
Liite 2. 7 Pysäkkiä -malli ja toimintaohjeet	67

1 JOHDANTO

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön idea on syntynyt Oululaisen Tiernan erityiskoulun tarpeesta yhtenäistää moniyksiköisen koulun toimintakulttuuria. Toisen asteen nivelvaihe, jossa nuori on siirtymässä ammatillisiin opintoihin, on yksi esille noussut kehitettävä kohde. Tämän työn tavoitteena on kehittää yhtenäinen, selkeä ja helppokäyttöinen toimintamalli koulun tarpeeseen. Tarvetta nivelvaiheen toiminnan tehostamiseen, on lisännyt huoli siitä, saako erityisnuori riittävän avun ja tuen siirtyessään ammatillisiin opintoihin. Toive yhteisestä nivelvaihemallista on tullut koulun rehtorilta Merja Peteriltä keväällä 2017 ja työn tilaajana toimii Tiernan koulu.

Tiernan kouluun kuuluvat Leinonpuiston, Heinätorin, Kajaanintullin, pajakoulun ja sairaalakoulun yksiköt, jotka ovat yhdistyneet saman hallinnon alle vuoden 2017 alusta. Erityisopetuksen ja -oppilaiden kirjo on laaja. Koulussa on harjaantumis-, autismin kirjon-, käytös- ja oppimisvaikeuksiin painottuneita luokkia. Lisäksi sairaalakoulussa saavat opetusta psykiatrisessa ja somaattisessa sairaalahoidossa olevat lapset ja nuoret

Opinnäytetyössä selvitetään koululla jo olemassa olevia erilaisia käytänteitä ja pyritään löytämään niistä käyttökelpoisimmat ja samalla kehittämään niiden ympärille uusia toimivia toisen asteen nivelvaiheratkaisuja. Opinnäytetyö on toimintatutkimus, jossa kehittämistoimintaa ja tutkimusta tehdään samanaikaisesti. Aineistonkeruumenetelminä hyödynnetään kyselytutkimusta, aivoriittä, ajatuskarttamaista 8x8-menetelmää ja kuusi ajatteluhattu arviointi ja analysointimenetelmää. Saatu aineisto dokumentoidaan ja arvioidaan sisällön mukaan kvalitatiivisesti.

Kehittämistyötä tehdään yhdessä koulun nivelvaihetiimin kanssa ja se jakautuu kolmeen toiminnalliseen osioon; kyselyyn ja kahteen kehittämishenkiseen ryhmätyöskentelypäivään. Opinnäytetyön tekijä toimii työyhteisössä muutosagenttina, tiedon kokoajana, tutkijana, toiminnan ohjaajana ja koulun uuden yhteisen nivelvaihemallin suunnittelijana.

2 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTAT

Idea opinnäytetyöhöni syntyi keväällä 2017, kun keskustelin koulumme rehtorin Merja Peterin kanssa opinnäytetyöprosessistani. Oulun erityiskoulut olivat yhdistyneet vuoden 2017 alusta yhdeksi hallinnolliseksi kokonaisuudeksi, Tiernan kouluksi. Tiernan kouluun kuuluvat Heinätorin-, Leinonpuiston-, Kajaanintullin-, pajakoulun ja sairaalakoulun yksiköt ja näiden yksiköiden sisällä on vielä liuta muita alayksiköitä. Erityisopetuksen kirjo on laaja, harjaantumiskoulusta, oppimisvaikeuksien ja käyttäytymisongelmien kautta psykiatriseen ja somaattiseen opetukseen. Yhteistä toimintakulttuuria on kehitetty kiivaasti sen eri yksiköiden välille. Toisen asteen nivelvaiheen käytänteet ovat nousseet voimakkaasti esille ja näistä lähtökohdista ja tarpeista syntyi ajatus koulun yhteisestä, toisen asteen nivelvaihemallista. Lähtötilanne koulussa oli se, että nivelvaihteyöskentelyä toteutti jokainen peruskoulun päättävän luokan opettaja omalla tavallaan. Hyvät nivelvaihekäytänteet haluttiin nostaa esiin ja kehittää niitä edelleen, yhdistellä ja luoda uusia ratkaisuja ja näistä palapelin palasista koota toimintamalli, jota jokainen yksikkö toteuttaisi toisen asteen nivelvaiheessa.

2.1 Tarve ja tavoite

Opinnäytetyöni tavoitteena on aikaansaada helppokäyttöinen ja yhtenäinen nivelvaihemalli, joka sisältää selkeän suunnitelman siitä, mitä päättävän luokan opettajan on missäkin vaiheessa huomioitava ja tehtävä, kun nuori on siirtymässä erityiskoulusta toisen asteen opintoihin.

Siirtymä peruskoulusta ammatillisiin opintoihin on nuoren elämässä haasteellista aikaa, joten riittävä tuki ja apu nivelvaiheessa on mitä suuremmassa määrin syrjäytymistä ennaltaehkäisevää työtä ja onnistuessaan se luo yhteiskunnalle merkittävää säästöä. Nuorisolain yhtenä tavoitteena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja, ehkäistä syrjäytymistä ja eriarvoistumista. Nuorisoasiain neuvottelukunnan vuonna 2014 teettämän nuorten kasvu- ja elinoloja kuvaavan ”ihmisarvoinen nuoruus” – nuorisobarometrin mukaan yli puolet nuorista kokee tullessa syrjityksi jossain elämänsä vaiheessa. Eriarvoisuuden lisääntyminen näkyy

kasvavana toimeentulotuen varassa elävien lapsiperheiden ja nuorten aikuisten joukkona. Eriarvoisuus kumuloituu helposti ja siirtyy ylisukupolvien läpi pahoinvoinnin taakaksi. (Uusi nuorisolakikirja 2017, 35, 36.) Voidaan todeta, että pienilläkin hyvillä teoilla ja ennaltaehkäisevän toiminnan muutoksilla, on kauaskantoisen positiiviset seuraukset nuorten elämässä.

Puhutaan paljon siitä, että nuorten osallisuutta, yhteiskuntatietoutta ja kaikille avoimia nuorison tietopalveluita tulisi lisätä. Niiden ei tulisi olla rakenteisiin sidottuja palveluita, koska silloin kaikilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia, tarvittavia taitoja tai valmiuksia käyttää niitä. Nuoriin kohdistuvien palvelujen laatua voidaankin mitata yhdenvertaisuuden toteutumisella. (Mt, 38.) Esimerkiksi yhdeksännellä luokalla jaettu tietous yhteisvalintaprosessista koskettaa tasavertaisesti kaikkia ja verkossa toimivat nuorisopalvelut löytävät paremmin ne nuoret, jotka asuvat esimerkiksi maantieteellisesti kaukana rakenteisiin sidotuista palveluista.

Tiernan koulusta puuttuu yhteinen käytäntö toteuttaa toisen asteen nivelvaihetta ja tällä kehittämisprojektilla siihen pyritään vastaamaan. Hyvä ja toimiva nivelvaihemalli voidaan kirjata tulevaisuudessa erityisopetuksen laatukriteereihin ja näin sillä on myös yhteiskunnallista painoarvoa. Koulun tahtotila on ehkäistä erityisnuorten syrjäytymistä ja eriarvoistumista ammatinvalinnan kynnyksellä. Koulu pyrkii toiminnallaan siihen, ettei yksikään sen erityisnuorista tipahtaisi koulupolulta ammatillisiin opintoihin siirtymisen vaiheessa. Tällä kehittämisprojektilla pyritään myös löytämään ja vahvistamaan niitä keinoja, jotka edesauttavat nuoren sujuvaa siirtymistä ja onnistunutta integroitumista uuteen kouluun.

2.2 Toteutus ja aikataulu

Kehittämisen lähestymistapana työssäni toimii toimintatutkimus, jossa osallistavalla kehittämistavalla pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia ja saamaan aikaan muutosta. Toimintatutkimus soveltuu hyvin työkäytänteiden ja työmenetelmien kehittämistyöhön ja sen avulla pyritään luomaan uudenlaista toimintatapaa, työn ymmärrystä ja kehittämistä. Toimintatutkimus soveltuu hyvin nivelvaihemallin taustoittajaksi, koska siinä kehitettävää asiaa työskentelään yhdessä niiden kanssa, jotka nivelvaiheen asioiden kanssa työskentelevät. Lähtökohtaisesti

toimivampi malli aikaansaadaan siten, että se suunnitellaan sisältäpäin, omista ja ryhmän tarpeista käsin, kuin niin, että se tarjottaisiin ulkoapäin valmiina pakettina. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 58, 59.)

Toimintatutkimus on kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen muoto, jossa tutkija on osa tutkittavan asian ja ilmiön toimintaa ja tutkittavan yhteisön jäsen. Toimintatutkimuksella pyritään ratkaisemaan ongelma ja toteuttajan rooli on olla eräänlaisena muutosagenttina työyhteisössä. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on muutos ja ennen sitä selvitetään ongelma, johon muutos halutaan. Muutoksella tässä työssä tarkoitetaan nivelvaihemallia, jota kehitetään yhdessä ja jonka toimivuutta testataan käytännössä. Toimintatutkimus on ajallisesti haastava, koska tutkittavaan ilmiöön perehtyminen ottaa aikansa, samoin kuin toimenpide- ja parannusehdotusten suunnittelu, toteutus ja interventio. Toimintatutkimusta voi luonnehtia sekoitukseksi erilaisia tutkimusmenetelmiä. (Kananen 2014, 27, 28, 29.)

Kehittämistyön toteutuksessa käytän toimintatutkimuksen sykliä. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kartoitetaan Tiernan koulun nivelvaiheen toteutuksen tilanne yksiköittäin. Tämä tehdään sähköpostiin lähetetyn kyselyn muodossa ja sillä pyrin selvittämään nivelvaiheen erilaiset käytänteet, niissä ilmenneet ongelmat ja muutoksen tarpeet. (Liite 1.)

Ongelmaa ja muutoksen tarvetta lähestytään nivelvaihetiimin kanssa kehittämispäivässä, jossa ideoidaan aivoriihi- ja 8x8 -menetelmää apuna käyttäen uusia ratkaisuja yhteisen nivelvaihemallin löytymiseksi. Tästä saadun tiedon käsittelen ja kokoan raakamalliksi. Tämä malli esitetään tiimille toisena kehittämispäivänä ja sitä jatkokehitetään, arvioidaan ja analysoidaan 6 ajatteluhattua menetelmällä.

Tämän jälkeen kokoan ja suunnittelen kehittämistyön pohjalta lopullisen nivelvaihemallin ja luovutan sen Tiernan koulun käyttöön. Mallin toimivuuden lopullinen arviointi jää tässä työssä tulevaisuuteen, johtuen aikataulullisista syistä. Arviointi ja johtopäätökset koskevat vain aikaa, jolloin kehittämistyötä on tehty nivelvaihetiimin kanssa. (Kananen 2014, 34, 35.)

2.3 Tietoperusta ja keskeiset käsitteet

Tietoperustan ja käsitteiden avulla pyrin luomaan tutkimukselle kehykset ja ne toimivat eräänlaisina silmälaseina, joiden läpi kehittämisprosessiani tutkin. Teorian ja käsitteiden avulla voin helpommin kuvata, selostaa ja perustella päätelmiä, sekä muotoilla tutkimuskysymyksiä prosessin aikana. Teorioilla, olemassa olevilla malleilla, ajatuskokonaisuuksilla ja valmiilla kuvauksilla on käytännönläheinen ja helpottava vaikutus prosessissa toimivien ihmisten vuorovaikutuksessa ja viestinnässä. Työssäni käytettävien keskeisten käsitteiden avaaminen ja sanallistaminen on tärkeää, koska vain niin voidaan vaikuttaa siihen, että kaikilla on tasa-arvoinen ymmärrys asioihin mitä työستetään. (Vilka 2015, 34-38.)

Siirtymävaihe peruskoulusta toiselle asteelle on kriittistä aikaa nuoren elämässä. Vastuun kantaminen, oppilaan ohjaus ja aktiivinen toiminta syrjäytymisen ehkäisemiseksi on saattavan ja vastaanottavan puolen velvollisuus (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4,15). Nuoren putoaminen koulupolulta maksaa yhteiskunnalle paljon ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy on myös yhteiskunnallisesti ajateltuna säästöä. Tässä työssä siirtymävaiheesta käytän nimitystä toisen asteen nivelvaihe. Se tarkoitetaan sitä prosessia, missä peruskoulun viimeistä vuotta käyvä oppilas valmistautuu ammatinvalintaan, yhteishakuun ja siirtyy toisen asteen ammatillisiin opintoihin. (Harjunpää & Ågren & Laiho 2017, 8.)

Nivelvaiheen toimintasuunnitelmalla tarkoitetaan niitä konkreettisia tekoja, miten nivelvaihetta toteutetaan käytännössä. Käytän työssäni termiä saattaen vaihtaminen ja tarkoitan sillä niitä konkreettisia keinoja, joilla voidaan helpottaa nuoren siirtymävaihetta ja integroitumista ammatillisiin opintoihin. Saattaen vaihtamisen käsitteeseen linkittyy läheisesti opiskelijan ohjauksen ja moniammatillisen verkostotyön sujuvuus. Syrjäytymistä ennaltaehkäisevässä työssä pyritään moniammatillisella yhteistyöllä kehittämään moninäkökulmaista työtettä ja käytänteitä, jotka pureutuvat entistä paremmin siirtymävaiheen ongelmiin. (Harjunpää 2017, 17.) Saattaja voi olla oppilaalle tuttu aikuinen lähettävästä koulusta. Hän voi olla oppilaan mukana uudessa koulussa muutamia päiviä opintojen alussa, tukea ja auttaa niin, että uuteen paikkaan integroituminen saa mahdollisimman hyvän alun. On todettu, että onnistunut kiinnittyminen opetusryhmään ja opintoihin

ennustaa opintojen myöhempää sujumista. Kiinnittymiseen tarvitaan oikea-aikaista ohjausta ja tukea. (Mt, 18.) Erityisnuorilla tämä tuen tarve korostuu ja siksi koen, että saattavan mallin käsite täytyy huomioida erityisen hyvin toisen asteen nivelvaiheessa.

Nivelvaiheen toimintamalliin liittyy myös hiljaisen tiedon siirtymisen tärkeys. Jokaisella opettajalle ja oppilaan kanssa läheisesti toimineelle henkilölle on kertynyt yhteisten kokemusten kautta hiljaista tietoa oppilaasta. Opettajan, koulun henkilökunnan ja oppilaan välistä suhdetta voisi luonnehtia mestari-oppipoika-suhteeksi, joka parhaimmillaan on vastavuoroinen oppimisen yhtälö. Sanotaan, että hiljainen tieto siirtyy yhdessä tekemällä, eikä se välttämättä tarvitse sanoja siirtyäkseen, se välittyy olemalla ja toimimalla yhdessä, hedelmällisessä vuorovaikutteisessa ilmapiirissä. (Toom & Onnismaa & Kajanto 2008, 37, 205, 206.)

Hiljainen tieto liittyy mielestäni myös yhteisöllisen pedagogiikan käsitteeseen. Koulun tehtävä on opettaa ja kasvattaa niin, että oppilaat voisivat onnistua opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamisessa mahdollisimman hyvin. Koulu itsessään on yhteiskunta pienoiskoossa, missä harjoitellaan elämää varten. Koulun yhteisöllinen toimintakulttuuri rakentuu yhteisistä arvoista, tavoitteista ja pyrkimyksestä hyvään vuorovaikutukseen yhteisön jäsenten kesken. (Raina 2012, 12, 13.) Yhteistoiminnallisuus rakentuu yhteiskunnan ja työelämän asettamille tavoitteille ja odotuksille. Niiden pohjalle tehdään koulutuspoliittiset linjaukset ja koulutusjärjestelmä. Edellisten pohjalta rakennetaan opetussuunnitelma, joka muokkaa koulun toimintakulttuuria. Toimintakulttuuri taas muokkaa henkilöstön tapaa tehdä työtä, joka taas tukee yhteistoiminnallisen opettamisen ja oppimisen kulttuuria. (Oja 2012, 199.) Miten tämä sitten onnistuu? Mistä tietää, että työyhteisö tai koulu on yhteisöllinen? Se onnistuu, jos koulun henkilöstön on tullut tietoiseksi yhteisö- ja ryhmäprosesseista ja niiden vaikutuksesta opetusryhmiin ja yksittäiseen oppilaaseen. Voisi ajatella näin, että erityiskoulussa yhteisöllinen pedagogiikka on arkipäivää ja se rakentuu hyvän vuorovaikutuksen ja toiminnan pohjalle. Oppilas, huoltajat ja oppilaan verkosto muodostavat vertaisryhmän, jonka ympärillä, lähimmällä sektorilla on koulu ja uloimpana yhteiskunta ja nämä yhdessä muodostavat kasvatusyhteisön. Yhteisö ja yhteisöllisyys luo myös turvallisuuden tunnetta. Koulu kokonaisuudessaan on yhteisö, jonka jäsenillä on

yhteisesti ymmärrettyjä arvoja, tavoitteita ja toimintatapoja vahvistaa vuorovaikutusta ja yhteisöllistä hyvää sisältäpäin. (Raina & Haapaniemi 2007, 28, 29, 34.)

Yhteistoiminnallinen metodi, jota työssä käytetään hengen nostattajana hetkissä, kun nivelvaihesuunnitelmaa kehitetään yhdessä nivelvaihetiimin kanssa, tarkoitetaan periaatetta, missä ryhmäläisten välille syntyy positiivinen sosiaalinen riippuvuus. Jokainen on yksilöllisesti vastuussa omasta panoksestaan ryhmälle. Ryhmän sisälle pyritään luomaan osallistava, avoin, rohkea ja ideoiva ilmapiiri. Kehittämisprosessi on yhteinen, joten sen arviointi, pohdiskelu ja jatkokehittäminen tehdään yhdessä. (Hellström & Johnson & Leppilampi & Sahlberg 2015, 23, 24.)

Osallisuus, joka on osa yhteisöllisyyttä ja yhteistoiminnallisuutta, tarkoittaa tässä kehittämissuunnitelmassa sitä, että ryhmätyöskentelyhetkissä pyritään herättämään kaikkien motivaatio kehitettävää asiaa kohtaan. Apuna käytetään avointa dialogia ja vuorovaikutuksellisia työskentelymenetelmiä, jotka innostavat ja inspiroivat kehittämään yhteistä nivelvaihemallia. Osallistavalla työskentelytavalla halutaan myös tukea nivelvaihetiimiläisten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja samalla yhteisen toimintakulttuurin muodostumista. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 111, 112.) Nivelvaihetiimin jäsenet ovat poimittu ison koulun eri yksiköiden henkilökunnasta ja he eivät välttämättä tunne toisiaan hyvin. Tässä työssä osallisuuden tarkoitus on toimia yhteishengen luojana, inspiroivan, rohkean ja idearikkaan ryhmätyöskentelyn pohjana.

2.4 Nivelvaiheen käytänteitä

Toimintatutkimuksen tiedonkeruumenetelminä käytetään yleensä havainnointia, haastattelua, kirjallisia lähteitä ja kyselyitä (Kananen 2014, 78). Selvittäessäni Tiernan koulun omia nivelvaihekäytänteitä käytin apunani nivelvaiheteemaan rajattua kyselyä. Kyselyn valitsin siksi, että se mahdollistaa anonyymisti ja vapaasi omien mielipiteiden, ajatusten, tunteiden ja käsitysten ilmaisemisen. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1996, 207-209.) Koulun omina lähteinä hyödynsin Auroran sairaalakoulun nivelvaiheopasta.

Lisäksi haastattelin sairaalakoulun yksikön apulaisjohtajaa Satu Nevalaa ja Leinonpuiston opinto-ohjauksen koordinaattoria Erkki Vuoriota aiheesta, miten heidän yksikössä toisen asteen nivelvaihetta on toteutettu.

2.4.1 Tiernan koulun sairaalakoulun yksikön malli

Tiivistelmä sairaalakoulun yksikön apulaisjohtaja Satu Nevalan haastattelusta 16.2.2017.

Sairaalakoulussa opiskelevan yhdeksäsluokkalaisen verkostot muodostuvat hoidtavasta tahosta, sairaalakoulusta, kotikoulusta, huoltajista ja toisen asteen koulusta toimijoinen.

Toisen asteen nivelvaihe alkaa nuoren lähtötilanteen kartoittamisella. Keskustellaan opiskelun haasteista, mitä on ollut aiemmin ja mikä on tämän hetkinen tilanne. Kartoitetaan poissaolot, oppimisen vahvuudet ja haasteet, motivaatio ja sen ongelmat, psyykkiset tekijät, joita voivat olla sosiaalisten tilanteiden pelko, masennus, auktoriteettiongelmat.

Nuoren verkosto pyritään sitouttamaan ja vastuuttamaan ajatukseen siitä, että nuorta ei jätetä tyhjän päälle kellumaan, kun peruskoulu päättyy. Nuorelle halutaan vahvistaa kuva siitä, että aikuiset ovat hänen tukenaan ammatinvalintaprosessin joka vaiheessa, auttavat, neuvovat, saattavat uuteen opiskelupaikkaan.

Siirtymävaiheen onnistumista seurataan vielä opiskelujen alkaessa, että integroituminen uuteen opiskelupaikkaan on onnistunut. Saattamisen tärkeys ja seuranta korostuu Oulun sairaalakoulun toiminnassa. Tärkein tavoite on ennaltaehkäistä se, ettei nuori tipahda entiseen, uuden kynnyksellä.

Sairaalakoulun opettaja käy nuoren kanssa keskustelua siitä, minkälaiset tulevaisuuden haaveet nuorella on koulutuksen ja ammatin suhteen. Kartoitetaan yhdessä sitä, minkälaiset ovat realistiset tavoitteet koulutuksen suhteen, mitkä ovat voimavarat, riskit ja opintojen vaatimukset. Nuoren kanssa hankitaan yhdessä

tietoa kiinnostavasta koulutuksesta tai ammatista ja käydään paikan päällä tutustumassa ammattioppilaitokseen. Oppilailla on myös mahdollisuus keskustella opinto-ohjaajan kanssa ammatinvalinta asioista.

Hakuvaiheessa aikuisen tuki ja yhteistyö huoltajien kanssa on merkittävässä osassa. Nuoren kannalta on tärkeää miettiä sitä, onko hän valmis ammatillisiin opintoihin, vai tarvitaanko esimerkiksi VALMA, ammatillisiin opintoihin liittyvä valmentava vuosi.

Keväällä koulujen päättyessä sairaalakoulun opettaja sopii nuoren kanssa yhteydenotosta siinä vaiheessa, kun yhteisvalinnan tulokset ovat tulleet. Tässä puhe- lussa käydään läpi oppilaitokseen ilmoittautuminen ja koulun aloitukseen liittyvät asiat. Opettaja sopii myös ajankohdan, milloin tapaa nuorta uudessa opiskelupaikassa.

Toisen asteen opintojen alkaessa, sairaalakoulun opettaja, uusi opettaja ja nuori itse sopivat verkostotapaamisajankohdan. Verkostotapaamisessa käydään läpi HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), kuulumiset, voimavara- lähtöisyys, haasteet ja tuen tarve. Aikuiset toimivat nuorelle apusanoittajina. Tavoitteena on, että nuori oppii itse kertomaan ja kuvaamaan tarpeitaan. (Nevala 2017.)

2.4.2 Tiernan koulun Leinonpuiston yksikön vuosikellomalli

Tiivistelmä Leinonpuiston yksikön opinto-ohjauksen vuosikellosta ja opinto-ohjauksen koordinaattorin Erkki Vuorion haastattelusta 14.3.2018.

Elokuussa peruskoulunsa päättävän luokan opettaja ottaa yhteyttä eri jatkokoulutusyksiköihin ja yhteistyökumppaneihin, työharjoittelupaikkoihin, työ- ja toimintakeskuksiin. Yhteydenotot tapahtuvat sähköpostitse, puhelinkontaktina, palavereiden ja vierailujen avulla.

Syyskuussa suunnitellaan koulutuskokeiluja, TET-jaksoja ja pidetään yhteinen tutustumispäivä erityisammattioppilaitos Luovin kanssa, sekä osallistutaan

erilaisiin koulutusmessuihin ja tapahtumiin. Opettaja tapaa oppilaiden huoltajia ja lukuvuotta suunnitellaan yhteisesti. Syyskuussa mietitään myös oppilaskohtaisen lisäopetuksen tarpeita ja yläluokkien toiminnan suunnittelua. Jatko-opetusyksiköiden kanssa käydään palavereja ja neuvotteluja koulutuskokeiluryhmistä ja aikatauluista. Jaetaan informaatio jatko-opetukseen ja TET-jaksoille osallistuvista yläluokan oppilaista liittyvä vastaanottaviin yksiköihin. Palaverit muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Tiedotetaan edellä mainituista asioista opettajia.

Lokakuussa alkavat koulutuskokeilut, TET-jaksot, vanhempien tapaamiset, yhteydenotot ja tapaamiset yhteistyökumppaneiden kanssa. Lokakuussa tehtävät konkreettiset toimenpiteet keskittyvät koulutuskokeilujen aikataulujen järjestämiseen, toteutukseen, seurantaan ja kuljetusten järjestämiseen. Oppilaiden vanhemmille ja omille opettajille toimitetaan koulutuskokeiluihin liittyvät hakukaavakkeet ja informaatio. Tarvittavat hakukaavakkeet, liitteet, taustatiedot ja laskutus-tiedot toimitetaan eri toimintayksiköihin.

Koulutuskokeilut ja TET-jaksot jatkuvat marraskuussa. Luovi järjestää avoimeno-ven tutustumispäivän marraskuun aikana. Käydään tutustumassa jatko-opiskelu-paikkoihin ja osallistutaan erilaisiin info tilaisuuksiin. Marraskuussa käydään palautekeskusteluja oppilaiden koulutuskokeiluista yhdessä Luovin ja oppilaan huoltajien kanssa. Tiedottaminen, tapaamiset sekä yhteydenpito jatkuvat oppi- laan omissa verkostoissa.

Joulukuussa suunnitellaan kevätlukukautta ja pidetään yhteinen suunnitteluko- kous Luovin ja työ/toimintakeskusten kanssa. Oppilaiden huoltajille annetaan alustava informaatio yhteishaun aikataulusta ja sisällöstä.

Tammikuussa pidetään viimeiset koulutuskokeilu- ja TET-jaksot ja jaetaan infor- maatiota yhteishausta. Konkreettisia toimenpiteitä ovat kuljetusten järjestäminen, palautekeskustelut jaksoilta ja huoltajien informointi.

Helmikuussa Luovi järjestää tutustumispäivät ja yhteisen vanhempain illan oppi- laiden huoltajille. Yhteishakuun liittyvää informaatiota jaetaan edelleen ja tehdään tiedusteluja, hakemuksia ja kartoitusta kymppiluokalle jäävistä. Opinto-ohjaaja

lähettää oppilaiden koteihin kutsut Luovin tutustumispäiviin ja vanhempain iltaan sekä jakaa tarvittavaa informaatiota yläluokkien opettajille.

Yhteishaku alkaa 15.3 ja päättyy 5.4. Opinto-ohjaaja tai yläluokan opettaja auttaa tarvittaessa oppilasta yhteishakulomakkeiden täyttämässä. Maaliskuussa järjestetään Leinonpuiston ja Heinätorin yksiköiden yhteinen infoilta, sekä suunnitellaan valinnaisaineita.

Huhtikuussa jatketaan valinnaisaineiden ja niistä muodostettavien ryhmien suunnittelua, sekä luodaan katsaus jo tulevaan syksyyn. Huhtikuussa järjestetään Luovissa siirtofoorumi jatko-opetukseen hakeneista oppilaista.

Toukokuussa suunnitellaan tulevaa lukuvuotta ja tehdään kuluneen vuoden arviointia. Käydään keskusteluja huoltajien kanssa jatko-opiskeluista. Luoville lähetetään alustavat tiedot jatko-opiskeluun päässeistä oppilaista, esitetään arvio kymppiluokalle jäävistä oppilaista ja annetaan jälkiohjausta.

Kesäkuussa annetaan vielä jälkiohjausta ja pidetään tarvittaessa yhteyttä huoltajiin. 5.6 tulee virallinen tieto jatko-opintoihin hyväksytyistä. (Vuorio 2018.)

2.4.3 Auroran sairaalakoulun malli

Auroran sairaalakoulun nivelvaiheopas on tehty opetushallituksen SAIREKE-projektin (2005-2007) osahankkeena. SAIREKE-hanke on valtakunnallinen sairaalaopetuksen kehittämishanke, jonka tavoitteena on kehittää sairaalaopetuksen yksiköiden toimintaa, sekä selkeyttää sairaalaopetuksen roolia. Nivelvaiheiden ja seurannan kehittäminen on ollut yksi hankkeen keskeisistä kehittämisen alueista. (Nivelvaiheopas 2005-2007, 3.)

Auroran sairaalakoulun nivelvaiheoppaan tarkoituksena on toimia vuorovaikutuksellisenä ja käytännöllisenä välineenä ja toimintamallina kaikkien oppilaan siirtymässä osallisena olevien tahojen välillä (Mt, 4.) Oppaan käytännönläheinen ja konkreettinen malli on soveltaen siirrettävissä työkaluksi, kun nuori siirtyy erityisopetuksesta toisen asteen opintoihin.

Toimintamalli jaetaan neljään osaan; tulovaihe, sairaalaopetusaika, nivelvaihe, seuranta ja jälkiohjaus. Tulovaiheen toimenpiteisiin kuuluvat yhteinen tuloneuvottelu, kouluhistorian selvittäminen, asiakirjojen hakeminen, oppilaan vahvuuksien ja vaikeuksien, sekä yleisen tunneilmaston selvittäminen, osapuolten toiveiden kuuleminen, koulukirjoista ja tehtävistä sopiminen, sekä koulusopimuksen laatiminen, missä yhteiset sopimukset kirjataan ylös. (Nivelvaiheopas 2005-2007, 7.)

Sairaalaopetusvaihetta, mitä kutsutaan myös korjaavan oppimisen vaiheeksi, merkittävää on tukea oppilaan emotionaalista ja sosiaalista kehitystä ja sen mukana oppimaan oppimista. Yhteistyötä tehdään tiiviisti oppilaan hoitavan osaston, mahdollisuuksien mukaan huoltajien ja kotikoulun kanssa. Tärkeää on, että oppilas voi olla yhteydessä omiin luokkakavereihinsa kotikoulussa kirjein ja kortein. Tämä auttaa hoitojakson loputtua, kun integroidutaan takaisin omaan kouluun. Sairaalakoulun ja kotikoulun yhteistyötä ovat myös yhteinen arviointi, kokeiden ja opiskelumateriaalin vaihtaminen, HOJKS:n päivittäminen, sekä todistusten, erityispäätösten ja lausuntojen valmistelu ja toteuttaminen. (Mt, 9.)

Nivelvaiheen onnistuminen vaatii selkeitä ja avoimia toimenpiteitä. Sen onnistunut toteuttaminen ja riittävä seuranta ovat integroitumisen avainkohtia. Erityisen tärkeää on kuunnella oppilaan huoltajia ja mallissa korostuukin se, että työskentely huoltajien ja oppilaan kanssa on syytä aloittaa hyvissä ajoin. Nivelvaiheen toimenpiteisiin kuuluvat siirtoneuvottelu, jossa tehdään nivelvaihemuistio, vierailu kotikoulussa saattajan kanssa, oman opettajan ja koulunkäynnin ohjaajan vierailu sairaalakoulussa, asteittain siirtyminen kotikouluun, läksiäiset, asiakirjojen siirtäminen ja seurantaneuvotteluiden sopiminen. (Mt, 10, 11.)

Seuranta ja jälkiohjausvaiheessa järjestetään seurantaneuvotteluajankohdat ja seurantatutkimus, jolla selvitetään sitä, miten oppilaan integroituminen on edistynyt. Sairaalakoulun opettaja käy konsultoimassa kotikoulun opettajaa, oppilas-huoltoryhmää ja koko aikuisyhteisöä. Sairaalakoulun opettaja käy myös puhumassa oppilaan luokkakavereille kotikoulussa. Sairaalakoululla on sanonta, että ”saattaen vaihtamalla saadaan parhaita tuloksia”. (Mt, 11, 12.)

3 TOIMINTATUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyöni kehittämisprosessi jakautuu kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa lähetin sähköpostikyselyn nivelvaiheittain kartoittaakseni toisen asteen nivelvaihe toiminnan tämän hetkistä tilaa Tiernan koulussa. Kaksi seuraavaa osiota käsittelevät pitämiäni kahta kehittämispäivää, joissa ideoimme ja suunnittelimme tulevaa toisen asteen nivelvaihemallia. Kehittämistoiminnan lähestymiskeinona käytin toimintatutkimusta. Toimintatutkimuksesta on vaikea antaa yksiselitteistä määritelmää, koska se on luonteeltaan sekoitus monia eri tutkimusmenetelmiä. Se voi olla esimerkiksi oman työn tutkimista ja kehittämistä, jonka lähtökohtana on jokin työhön liittyvä ongelma, kehittämistarve tai ristiriita, jota pyritään ratkaisemaan. Toimintatutkimus kohdistuu lähes aina ihmisen tai työyhteisön toiminnan muuttamiseen, ja se vie tutkimuksen mukaan itse toimintaan, niin että toimija on itse mukana kehittämisessä ja muutoksessa. Usein katsotaan eduksi, että tutkija on itse tutkittavan ilmiön kanssa tekemisissä, tämä edesauttaa muutoksen realistisuutta. Toimintatutkimus etenee sykleittäin prosessimaisesti ja jokainen sykli sisältää suunnittelun, toiminnan ja seurannan. (Kananen 2014, 13-16.)

Tässä työssä toiminnalliset syklit jakautuvat seuraavasti; alkuhaastattelu ja kaksi kehittämispäivää. Jokaisen tapaamiskerran jälkeen anti kootaan, analysoidaan ja tehdään johtopäätökset. Alkuhaastattelut määrittävät toisen asteen nivelvaiheen toteuttamista käytännössä, mitä olet/on tehty. Ensimmäinen kehittämispäivä vastaa kysymykseen minkälainen on hyvä toisen asteen nivelvaihesuunnitelma. Toinen kehittämispäivä vastaa kysymyksen, mihin lopputulokseen on päästy, miten sitä vielä voidaan parantaa. Perinteisessä laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskysymykset jäävät usein ilmiön kuvailemisen tasolle. Toimintatutkimuksellisissa kysymyksissä pureudutaan syvemmälle siihen, mitä ilmiölle tai ongelmalle pitäisi tehdä. (Mt, 31.)

3.1 Kysely

Alkuperäinen suunnitelmani oli tavata nivelvaihetiimi joulukuussa 2017, ja tehdä aloitushaastattelu silloin teemallisena ryhmähaastatteluna, jonka olisin tallentanut ja litteroinut tekstiini. Tästä ajatuksesta jouduin luopumaan aikataulullisten ongelmien vuoksi. Ratkaisin asian tekemällä sähköpostikyselyn, jossa esittelin lyhyesti itseni ja kerroin tiivistetysti opinnäytetyöni aiheen. Loppuun kirjoitin viisi kysymystä (Liite 1), joiden avulla halusin kartoittaa toisen asteen nivelvaihekäytänteiden tilaa Tiernan koulussa.

Kyselytutkimuksen etu on sen helppous tutkijan kannalta. Saadut tulokset voidaan analysoida suhteellisen vaivattomasti, samoin aikataulu ja kustannukset. Kyselytutkimuksen heikkoutena on saadun aineiston pinnallisuus, siitä jää uupumaan syvempi nonverbaalisen viestinnän tulkinta. Kyselyssä ei myöskään ole mahdollista varmistua siitä, miten huolellisesti vastaajat ovat kysymyksiin vastanneet. Kysymysten väärinymmärtämistä on vaikea kontrolloida, samoin sitä, kuinka selvillä vastaajat ovat alueesta, joihin kysymykset liittyvät. Hyvän lomakkeen laatiminen vie tutkijalta aikaa ja vaikka lomake olisi laadittu huolella, voi vastaamattomuusprosentti olla matala. Tähän asiaan törmäsin itsekkin. Lähetin kyselyn viidelletoista nivelvaihetiimiläiselle ja sain neljä vastausta ja vastausprosentti jäi kolmeenkymmeneen. Yleinen käytäntö kyselyssä on, että tutkija karhua vastauksia noin kaksi kertaa ja saa vastaukset noin 30-40 prosenttisesti. Itse en saanut karhuamalla yhtään vastausta, mutta koin, että saamani aineisto oli riittävän kattava jatkotyöskentelyä varten. Korkeampaa vastausprosenttia voi odottaa silloin, kun kysely lähetetään jollekin spesifille ihmisryhmälle, niin kuin tässäkin tapauksessa nivelvaihetiimille, jolle kysymysten sisältö on tuttua, omaan työhön liittyvää asiaa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 195-198.)

Haastattelukysymyksillä pyrin keräämään nivelvaihetiimiltä tietoa tosiasioista, toiminnasta toisen asteen nivelvaiheen ympärillä, arvoista ja asenteista, sekä mielipiteistä ja joustavuuden tasosta. Lisäksi halusin tietää, minkälaista yhteistyötä oppilaitoksessa tehdään vastaanottavien ammatillisten oppilaitosten kanssa. Halusin kartoittaa myös nivelvaihetiimin ajatuksia, kokemuksia ja ideoita saattaen

vaihtamisesta ja asennetta siihen, voisiko joku ulkopuolinen toimija olla jakamassa vastuuta sen toteuttamisessa. Halusin myös arvioida motivaation tasoa muutokseen, kun yhtenäistä nivelvaihemallia aletaan työstämään.

Päädyin kokoamaan kyselylomakkeeni avoimien kysymysten varaan, koska ne mahdollistavat vapaan ilmaisun, toisin kuin monivalintakysymykset, jotka mielestäni kutistavat vastaukset olemassa oleviin väittämiin. (Hirsjärvi 1997, 201.)

3.1.1 Aineiston käsittely, analysointi ja kategoriointi

Opinnäytetyöni kehittämisosuudessa päädyin järjestelemään aineiston, kategorioimaan, tiivistämään kyselyn vastaukset lukijaystävälliseen muotoon. Kyselyn vastaukset pilkoin pieniin osiin ja niitä ratkaisemalla pyrin kokonaisongelman ratkaisuun. (Kananen 2014, 105.)

Tässä työssä kyselyn vastaukset ja niistä tehdyt päätelmät toimivat nivelmallin rakennuspalikoina. Kyselyn vastauksista käytän kirjain- ja numeroyhdistelmää A1 – A4. Tutkimuskysymyksenä toimivat haastattelukysymykset (Liite 1), joiden sisältöä analysoin raakatekstin pohjalta kategorioiden ne tehtyjen toimenpiteiden, ongelman ja muutoksen tarve/muutos osioihin. Lopullisen päätelmäni esitän diagrammin muodossa.

Vastaaja A1 oli toteuttanut toiselle asteelle siirtymisen nivelvaihetta tutustumalla oppilaidensa kanssa erityisammattioppilaitos Luovin jatko-opiskelumahdollisuuksiin. Oppilaiden vanhempia oli informoitu Luovin jatko-opiskelumahdollisuuksista ja heille oli tarjottu mahdollisuus tutustua Luovin toimintaan paikan päällä. Luovin kanssa oli pidetty koulutustarjontaan liittyvä yhteistyöpäivä Tiernan koululla. Oppilaiden kanssa oli tutustuttu Oulun alueen muihin oppilaitoksiin ja tehty varasuunnitelmia, jos opiskelupaikan ovet eivät heti aukea. Oppilaat olivat tutustuneet jatko-opintoihin ja hakuprosessiin liittyvään videomateriaaliin netissä ja osallistuvat Oulussa järjestettävään ”Työ elämään” messuille. Viimeisenä peruskouluvuotenaan, oppilaat osallistuvat myös koulutuskokeiluihin. Ongelmaksi vastaaja koki sen, että erityisopetuspäätöksen saaneelle oppilaalle on vaikea löytää opiskelupaikka Oulun kaupungissa. Muutoksen tarpeena esitettiin sitä, että Oulun

kaupungissa lisättäisiin koulutusvaihtoehtoja erityisoppilaille ja kehitettäisiin erityisoppilaitosten ja toisen asteen oppilaitosten välistä yhteistyötä.

Vastaaja A2 oli tehnyt oppilaiden kanssa ammatinvalintatestejä ja käynyt läpi eri koulutusvaihtoehtoja. Ongelmaksi hän koko sen, että oli uusi jäsen työyhteisössä ja näin ollen kokemus toisen asteen nivelvaihe toiminnasta tässä työyhteisössä oli vielä vähäinen. Muutoksen tarpeeseen hän ei ottanut kantaa.

Vastaaja A3 oli keskustellut oppilaidensa kanssa jatko-opintomahdollisuuksista. Yhdessä oli mietitty unelma-ammattia. Oppilaiden kanssa oli käyty tutustumassa erityisammattioppilaitos Luoviin, Oulun seudun ammattioppilaitokseen ja Oulun Palvelualan Opistoon. Ongelmia ja muutoksen tarvetta vastaaja ei ollut maininnut.

Vastaaja A4 oli tehnyt oppilaidensa kanssa tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin. Luokka oli osallistunut Luovin ja Tiernan koulun koulutustarjontaan liittyvään yhteistyöprojektiin. Vanhemmille oli järjestetty jatko-opintoihin liittyvä infoilta ja yhteistyötä vanhempien, yläkoulun opettajien ja Luovin välillä oli tehostettu. Oppilaat osallistuivat koulutuskokeiluihin. Ongelmia ja muutoksen tarvetta vastaaja ei ollut maininnut.

Vastaaja A1 kuvaili yhteistyön toisen asteen oppilaitosten kanssa nivelvaiheessa hoituvan palaverien, sähköpostin ja puhelinkontaktien avulla. Lisäksi oppilaan kanssa käytiin tutustumassa oppilaitokseen. Ongelmaksi vastaaja totesi yleisten ammatillisten oppilaitoksen kontaktien vähyyden, sekä puutteellisuuden ottaa erityisoppilas opiskelijaksi. Hänen mukaansa tarve muutokseen olisi siinä, että yleisen puolen ammattioppilaitosten valmiutta ottaa erityisoppilas oppilaaksi tulisi kehittää.

Vastaaja A2 ei vastannut kysymykseen, missä pyysin kuvailemaan nivelvaiheen yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Vastaaja A3 teki yhteistyötä nivelvaiheessa lähinnä erityisammattioppilaitos Luovin kanssa. Oppilaat osallistuivat koulutuskokeiluihin, joista pidettiin yhteiset

palaverit yhdessä Luovin ja huoltajien kanssa. Oppilaiden kanssa käytiin tutustumassa Luovin toimintaan. Yhteistyötä kehitettiin myös Luovin ja Tiernan koulun yhteisellä vanhempainillalla. Opettaja kävi tutustumassa Luovin Telma- (työelämään valmentava) ja Valma (ammattillisiin opintoihin valmentava) -ryhmiin. Ongelmia yhteistyökuvioissa vastaaja ei maininnut. Muutoksen tarpeena hän nimesi saattaen vaihdon tärkeyden ja yhteistyökuvioiden kehittämisen toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Vastaaja A4 nimesi toisen asteen nivelvaiheen yhteistyömuodoksi erilaiset yhteistyöprojektit oppilaitosten kanssa. Oppilaat osallistuivat koulutuskokeiluihin ja tekivät tutustumiskäyntejä ammatillisiin oppilaitoksiin. Vastaaja teki tiivistä yhteistyötä toisen asteen nivelvaiheessa vanhempien, yläkoulun opettajien ja Luovin kanssa. Ongelmia ja muutoksen tarvetta hän ei maininnut.

Vastaaja A1 kertoi ajatuksiaan, kokemuksiaan ja ideoitaan aiheesta saattaen vaihtaminen seuraavasti. Oppilaiden ja heidän huoltajien kanssa aloitetaan jatko-opintoihin liittyvät keskustelut hyvissä ajoin. Luovin kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja etsitään jokaiselle oppilaalle sopivia jatko-opinto vaihtoehtoja ja -linjoja. Oppilaan huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Ongelmana vastaaja koki opettajan ajan rajallisuuden. Muutoksen tarpeeksi vastaaja ehdotti Tiernan koululle palkattavaa erityisopetuksen opinto-ohjaaja tai muuten nivelvaiheeseen erotettua opettajaa, jolla olisi aikaa olla oppilaan mukana saattamassa ammatillisten opintojen alussa.

Vastaaja A2 ajatuksia saattaen vaihtamisesta olivat yhteistyö, sekä saattavassa vaihdossa välittyvän hiljaisen tiedon siirtymisen tärkeys. Lisäksi hänestä oli tärkeää, että erityisoppilaalla olisi laajempi mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin jatko-opintojensa suhteen. Ongelmana saattaen vaihtamisessa vastaaja koki sen, että opettajalla ei ole aikaa toteuttaa sitä. Huolta herätti ammatillisen koulutuksen reformi, joka lisää työssäoppimista työpaikoilla ja vähentää lähiopetuksen määrää ja miten erityisoppilas pärjää näiden ristipaineessa, koska joustavuus ja itseohjautuvuus opinnoissa voi olla ylitsepääsemätön haasta erityisnuorelle. Reformin myötä myös tukihenkilöpalveluja on vähennetty toisella asteella.

Muutoksen tarpeena vastaaja koki, että Tiernan koulussa pitäisi olla erityisopetuksen opinto-ohjaaja, joka voisi keskittyä nivelvaiheen läpi viemiseen.

Vastaaja A3 keskustellut Luovin edustajien kanssa saattaen vaihdon tärkeydestä. Ongelmaksi hän koki sen, että oppilaasta ei välity riittävästi tietoa vastaanottavaan oppilaitokseen, jos saattavaa vaihtoa ei tapahdu. Saattavaa vaihtoa ei myöskään voida järjestää nykyisillä resursseilla, koska opettajalle ei ole mahdollisuutta irrottautua omasta työstään saattavaan työhön. Muutoksen tarpeeksi hän nimesi lisäresurssin nivelvaiheen saattavaan työhön ja mahdollisuuden siihen, että koulunkäynnin ohjaaja voisi olla oppilaan mukana opintojen alussa uudessa koulussa.

Vastaaja A4 piti tärkeänä sitä, että oppilaasta kertova hiljainen tieto siirtyisi vastaanottavaan oppilaitokseen. Koulunkäynnin ohjaaja voisi olla mukana opintojen alussa ja antaa konsultoivaa tukea uuteen oppilaitokseen. Ongelmia vastaaja ei maininnut. Muutoksen tarpeeksi hän ehdotti oppilaasta kertovan hiljaisen tiedon siirtämisen tehostamista, ohjaajan mukana oloa opintojen alussa ja samalla konsultoivan tuen antamista vastaanottavaan oppilaitokseen.

Vastaaja A1 oli sitä mieltä nivelvaiheen työtaakan jakamisesta toiselle toimijalle, että Tiernan kouluun tarvittaisiin nivelvaiheen opinto-ohjaaja. Nivelvaihetiimi oli tehnyt ehdotuksen tällaisen henkilön palkkaamisesta koululle. Ongelmaksi hän koki, että koululla ei ole nuoriso- tai sosiaalityöntekijää. Muutosehdotuksena hän esitti edellä mainittujen palkkaamista.

Vastaaja A2 näki, että koululla toimivalla nuorisotyöntekijällä olisi hyvät mahdollisuuden toimia syrjäytymisen ehkäisijänä, omaehtoisen toiminnan mahdollistajana, kasvattajana ja nuorisopoliittisen ohjelman toteuttajana. Nuorisotyöntekijällä on myös paremmat mahdollisuuden oman työnsä puitteissa kohdata nuoria ja osallistaa heitä yhteiskuntaan. Ongelmana hän mielti työnkuvan hajanaisuutta. Muutoksen tarpeena vastaaja näki mahdollisuudet moniammatillisen yhteistyön kehitykselle ja tehokkaammille koulutuskokeiluille.

Vastaaja A3 esitti toiveen siitä, että nivelvaiheen työtaakkaa voisi jakaa toiselle toimijalle, koska opettajan aika ei kaikilta osin riitä sen onnistuneeseen läpiviemiseen. Ongelmana hän koki sen, että koulussa ei ole yhteistä opinto- ja nuoriso-ohjaaja. Muutosehdotuksena oli toive siitä, että Tiernan kouluun palkattaisiin opinto- tai nuoriso-ohjaaja, joka voisi olla opettajan apuna nivelvaiheessa. Tämä henkilö voisi käydä ammatinvalintaan liittyviä keskusteluja oppilaan kanssa ja he voisivat yhdessä käydä tutustumassa ammatillisiin oppilaitoksiin.

Vastaaja A4 koki, että Leinonpuiston yksiköllä ja erityisammattioppilaitos Luovilla on yhteinen toimiva käytäntö hoitaa toisen asteen nivelvaihetta. Ongelmaksi hän koki sen, että liian monta erillistä tahoja hoitamassa asioita hajauttaa ja hankaloittaa tiedonkulkua. Epäilystä herätti myös se, että voidaanko varmistua ulkopuolisen tekijän riittävästä oppilastuntemuksesta. Muutosehdotukseksi hän ehdotti tiedonkulun tehostamista ja oppilastuntemuksen lisäämistä muille toimijoille.

Vastaaja A1 mielestä Tiernan koulussa on halu yhteisistä joustavista käytänteistä toisen asteen nivelvaiheen saralla. Ongelmia hän ei maininnut. Muutoksen tarpeena vastaaja koki, että kouluun tarvittaisiin joustava toimintamalli ja yhteiset käytänteet toisen asteen nivelvaiheeseen.

Vastaaja A2 koki, että yhteinen nivelvaihemalli herätti hänessä epäilyksiä. Tätä hän perusteli sillä, että koulussa on vaihteleva erityisoppilaiden kirjo ja oppilailla on yksilölliset opinpolut. Muutoksentarpeena hän korostikin sitä, että kouluun tarvittaisiin yksilöllisyyttä korostava nivelvaihemalli.

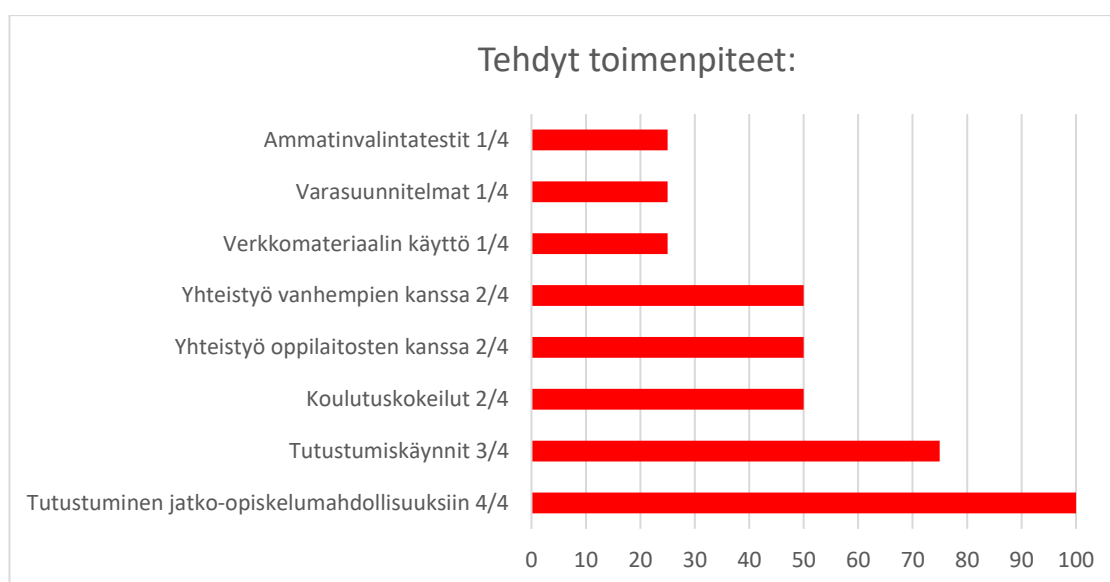
Vastaaja A3 koki myös epävarmuutta siitä, tarvitaanko Tiernan kouluun nivelvaihemalli. Yhteisen mallin kannalta ongelmaksi hän koki oppilaskirjon erilaisuuden ja yksiköiden toimintakulttuurien erot. Muutosehdotuksena hän esitti selkeiden raamien luomista, joustavaa ja erilaisen oppilasaineuksen huomioivaa toimintamallia toisen asteen nivelvaiheeseen.

Vastaaja A4 nosti kyselyssä esille Heinätorin ja Leinonpuiston yksiköiden hyvät toimivat käytänteet toisen asteen nivelvaiheessa. Vastaaja koki koulun yhteisen nivelvaihemallin, -tiimin ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen

tärkeäksi. Ongelmallisena hän koki sen, miten toimintamalli huomioi oppilaiden yksilölliset tasoerot. Muutoksen tarpeena hän nimesi nivelvaihemallin kannatettavana kehitysaskelena.

3.1.2 Sisältöanalyysi ja tulokset

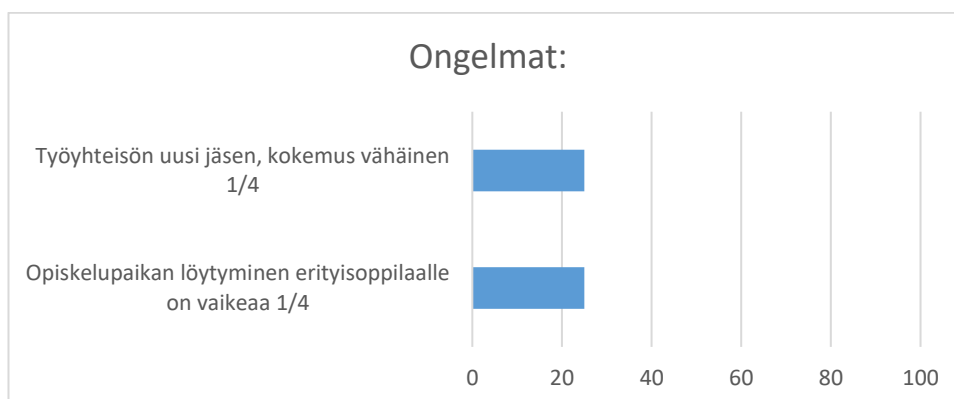
Tässä vaiheessa tiivistin kyselystä saamani vastaukset kategorioiden ne kolmeen luokkaan; tehdyt toimenpiteet, ongelmat ja muutoksen tarve/muutos. Jokaisessa kuviossa on esitetty diagrammin muodossa nivelvaihetiimiltä saamieni kyselyn vastaukset.

Kuvio 1. Toimenpiteet, mitä Tiernan koulussa on tehty toisen asteen nivelvaiheessa.

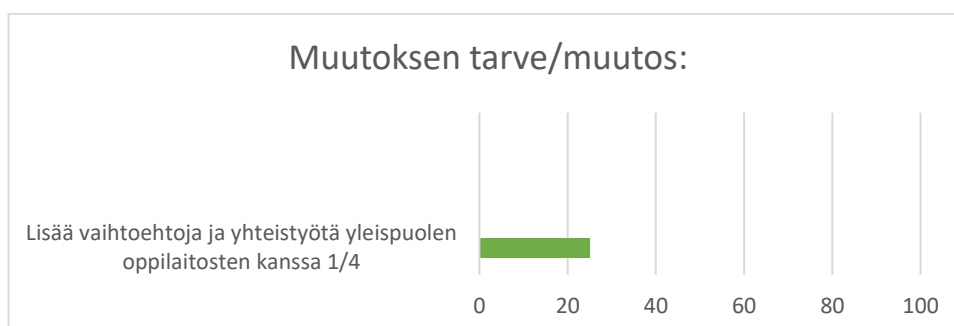
Kaikki kyselyyn vastanneet ovat toteuttaneet toisen asteen nivelvaihetta tutustamalla jatko-opiskelumahdollisuuksiin. Jatko-opiskelumahdollisuuksiin voidaan linkittää tutustumiskäynnit, koulutuskokeilut ja sitä kautta syntyvä koulujen välinen yhteistyö. Mielenkiintoista oli huomata, että vain 25% vastanneista oli teettänyt oppilaillaan ammatinvalintatestejä, tämä lienee selittyä sillä, että koulussa ei ole opinto-ohjaajaa. Lisäksi varasuunnitelmien ja erilaisten mahdollisuuksien kartoittaminen siinä tapauksessa, jos opiskelupaikka jää saamatta, jäi hataralle pohjalle. Vastauksista voi myös tulkita sen, että erityiskoulun oppilaalle parempi

vaihtoehto tutustua koulutustarjontaan on konkretisoida se, käydä tutustumassa paikan päällä. Verkkomateriaalia käytti ainoastaan 25% vastanneista.

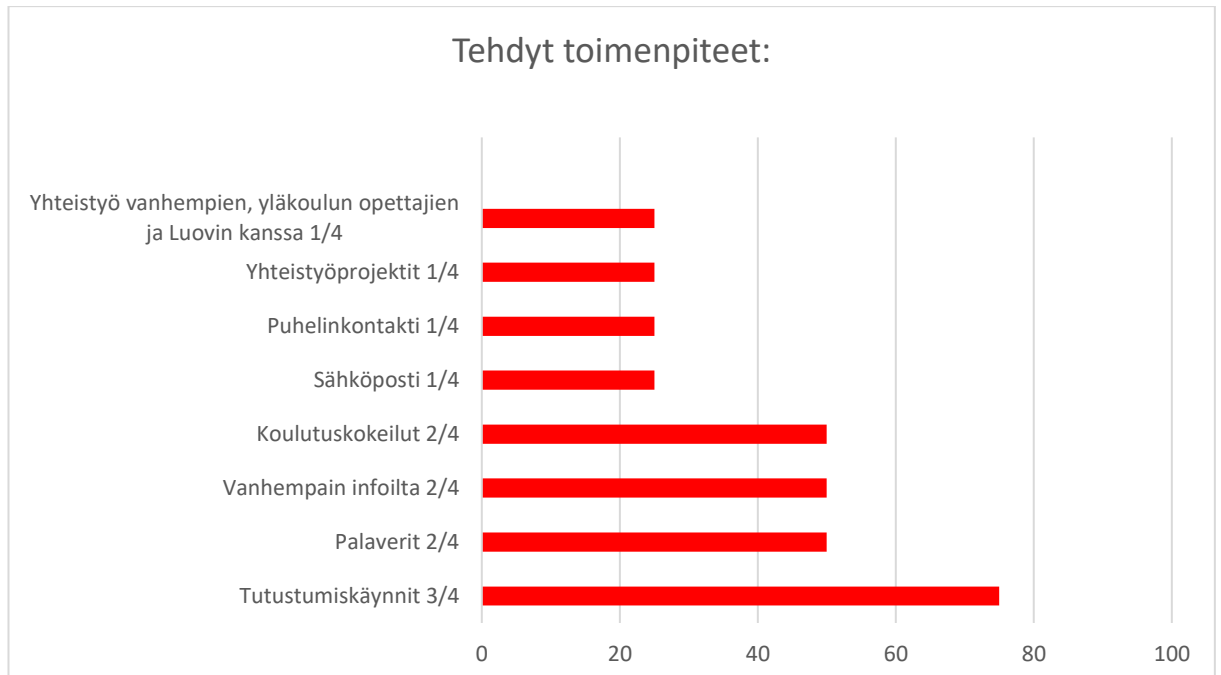
Kuvio 2. Ongelmat, mitä toisen asteen nivelvaiheen toteuttamiseen on liittynyt.

Nivelvaiheen ongelmia ja suuria haasteita on se, että koulupaikka jää saamatta. Erityisoppilaille soveltuvia opiskelupaikkoja on Oulun seudulla niukasti.

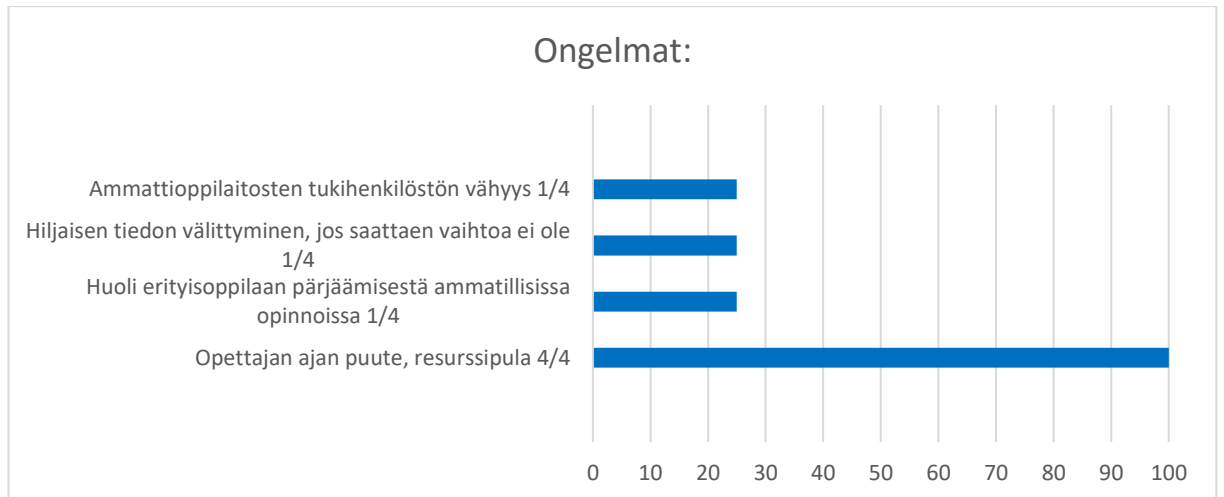
Kuvio 3. Muutoksen tarve toisen asteen nivelvaiheen toteutukseen.

Vastaajat toivoivat lisää vaihtoehtoja ja yhteistyötä yleispuolen oppilaitosten kanssa. Erityiskoulun nuorelle opiskelupaikan löytäminen voi olla haasteellista, erityisammattioppilaitoksia on vähän. Yhteistyö yleisten ammattioppilaitosten kanssa, oppilashuollollisen resurssin ja joustavien opiskelumahdollisuuksien lisääminen niihin, voisi olla ratkaisu ongelmaan.

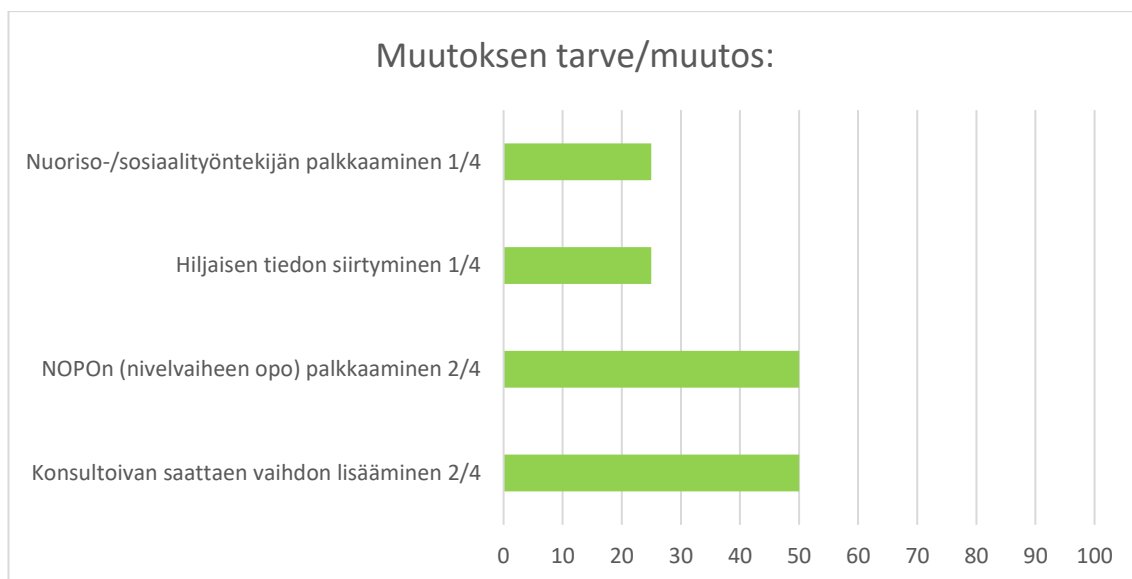
Kuvio 4. Miten Tiernan koulussa on tehty nivelvaiheen yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Suurin osa vastanneista mielsi tutustumiskäynnit tärkeimmäksi yhteistyömuodoksi toisen asteen oppilaitosten kanssa, käytiin "haistelemassa" ilmapiiriä. Myös kasvotusten tapahtuva yhteistyö palaverien, koulutuskokeilujen ja vanhempaininfoiltojen muodossa koettiin tärkeäksi.

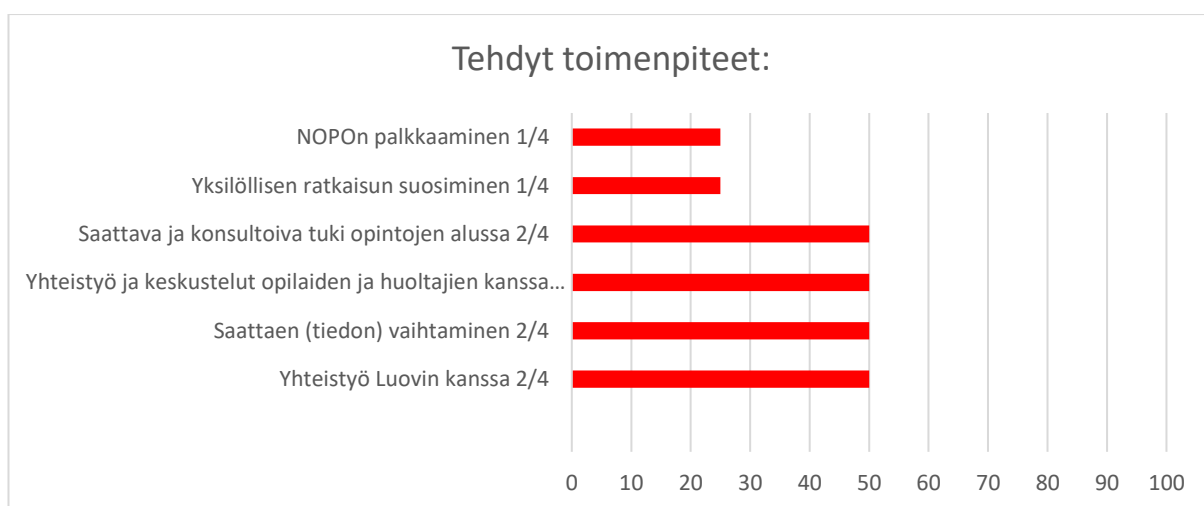
Kuvio 5. Toiesen asteen oppilaitosten kanssa tehtävässä nivelvaiheen yhteistyössä ilmenneet ongelmat.

Selkeästi voi päätellä, että yhteistyön ongelmat nivelvaiheessa liittyvät opettajien ajanpuutteeseen ja resurssipulaan. Opettaja ei voi irrottautua työstään hoitamaan nivelvaiheen asioita, esimerkiksi saattaen vaihtoa, koska omaa luokkaa ei voi jättää siksi ajaksi. Huolta tuotti myös ajatus siitä, miten erityisoppilas pärjää ammatillisissa opinnoissa, joissa tukihenkilöstön määrää on vähennetty viime vuosina. Hiljaisen tiedon siirtyminen koettiin linkittyvän vahvasti saattaen vaihtoon. Kuvasta voi päätellä, että kaikki ongelmat ovat linkittyneet resurssipulaan, ja jos se saataisiin ratkaistua, muutkin ongelmat pienenisivät.

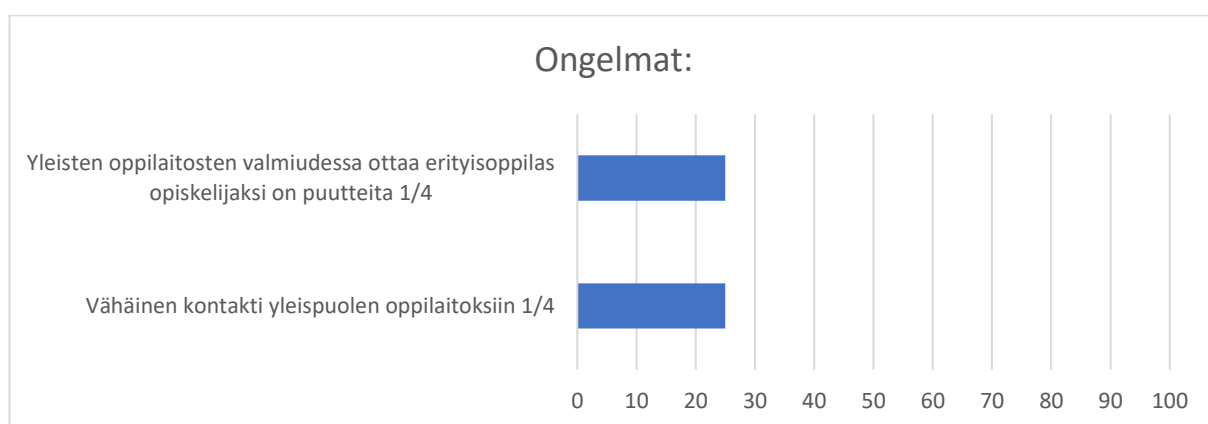
Kuvio 6. Muutoksen tarve toisen asteen nivelvaiheen yhteistyön kehittämiseen.

Muutostarpeeksi vastanneet ehdottivat nivelvaiheen opinto-ohjaajan NOPOn palkkaamista Tiernan koululle. NOPO voisi toimia opettajan ja oppilaiden tukena nivelvaiheessa, olla saattavassa ja konsultoivassa roolissa oppilaan siirtyessä uuteen opiskelupaikkaan. 25% vastanneista oli sitä mieltä, että koululle tarvittaisiin nuoriso-/sosiaalityöntekijä.

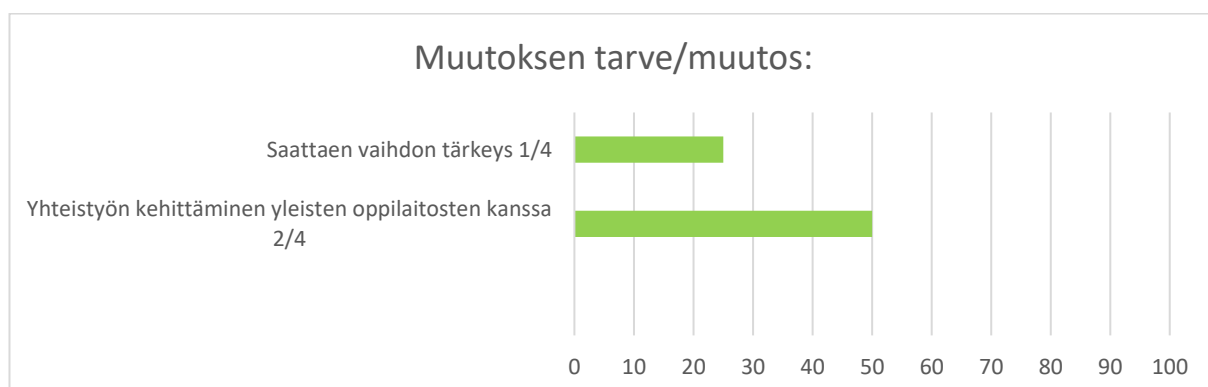
Kuvio 7. Tiernan koulun nivelvaihetiimin ajatuksia toimenpiteiksi saattaen vaihtamiseen.

Erityisammattioppilaitos Luovin kanssa on luotu hyvät toimivat käytänteet koulutuskokeilujen, yhteisten projektien, oppilaspalaverien ja muun yhteistyön merkeissä. Saattava, konsultoiva tuki, jolla hiljainenkin tieto oppilaasta voidaan siirtää kasvotusten, koetaan tärkeäksi onnistuneen siirtymän kannalta. Sillä on myös ennaltaehkäisevä vaikutus koulupolulta putoamiseen. 25% vastanneista suosi yksilöllisen ratkaisun merkitystä nivelvaiheessa. Yksilöllisyys toteutuakseen vaatisi mielestäni lisäresurssin palkkaamista nivelvaiheeseen, esimerkiksi NOPO:n työpanosta.

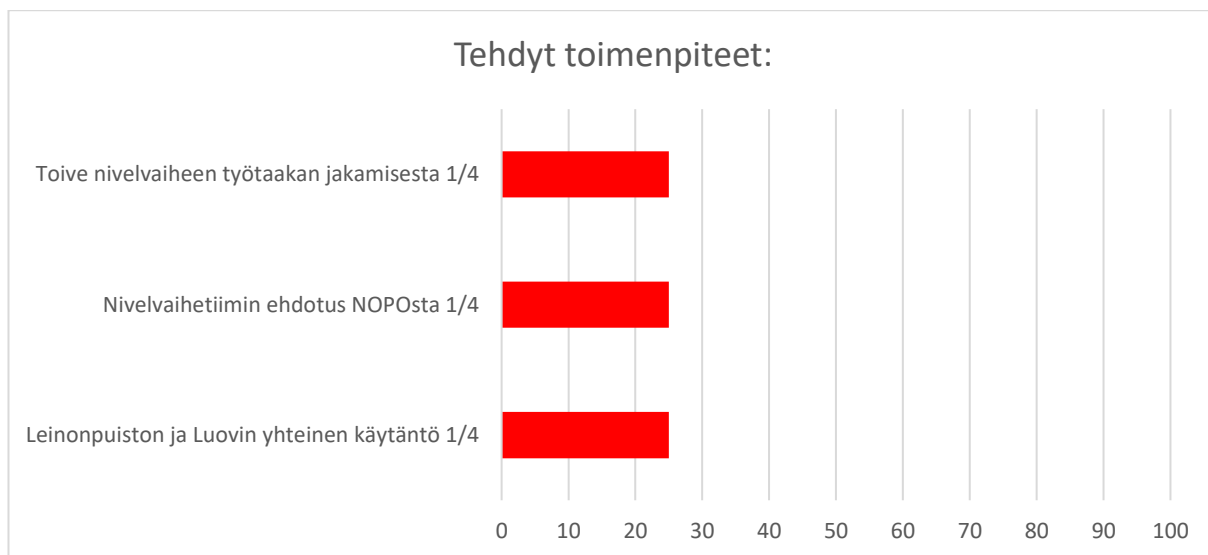
Kuvio 8. Saattaen vaihtamiseen liittyviä ongelmia Tiernan koulussa.

Toisen asteen nivelvaiheen ongelmat liittyvät vahvasti ammattioppilaitosten rajapinnoilla tehtävään yhteistyöhön resursseihin. Tämä linkittyy selkeästi taas kouluilla olevaan henkilöstöresurssipulaan.

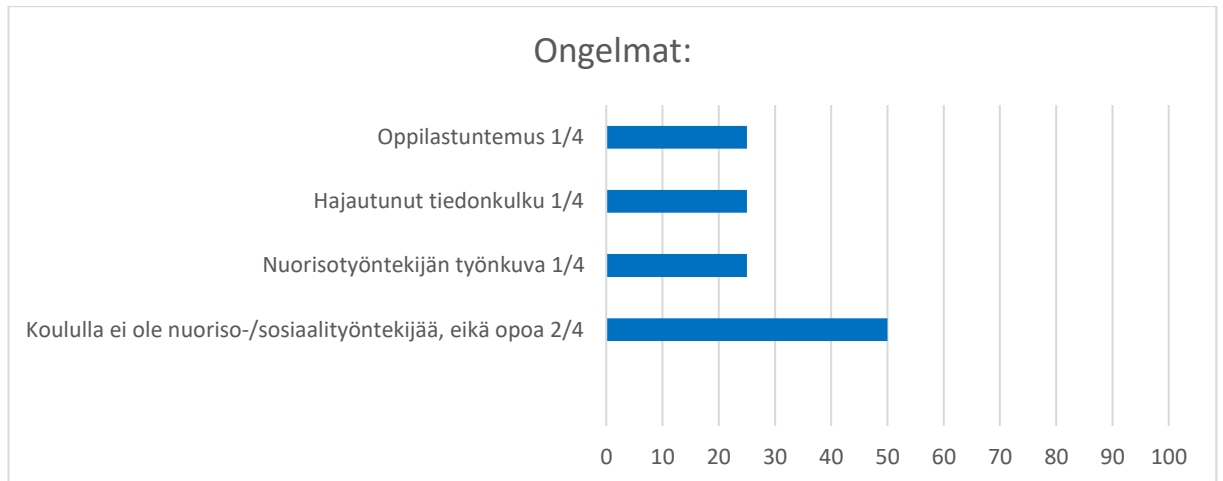
Kuvio 9. Saattaen vaihtamiseen liittyvä muutoksen tarve Tiernan koulussa.

Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyötä yleisten ammattioppilaitosten kanssa pitäisi kehittää. Samalla se aukaisisi uusia mahdollisuuksia erityisoppilasystävällisempään koulupolkuun. Saattaen vaihto nousee myös esille muutoksen tarpeena.

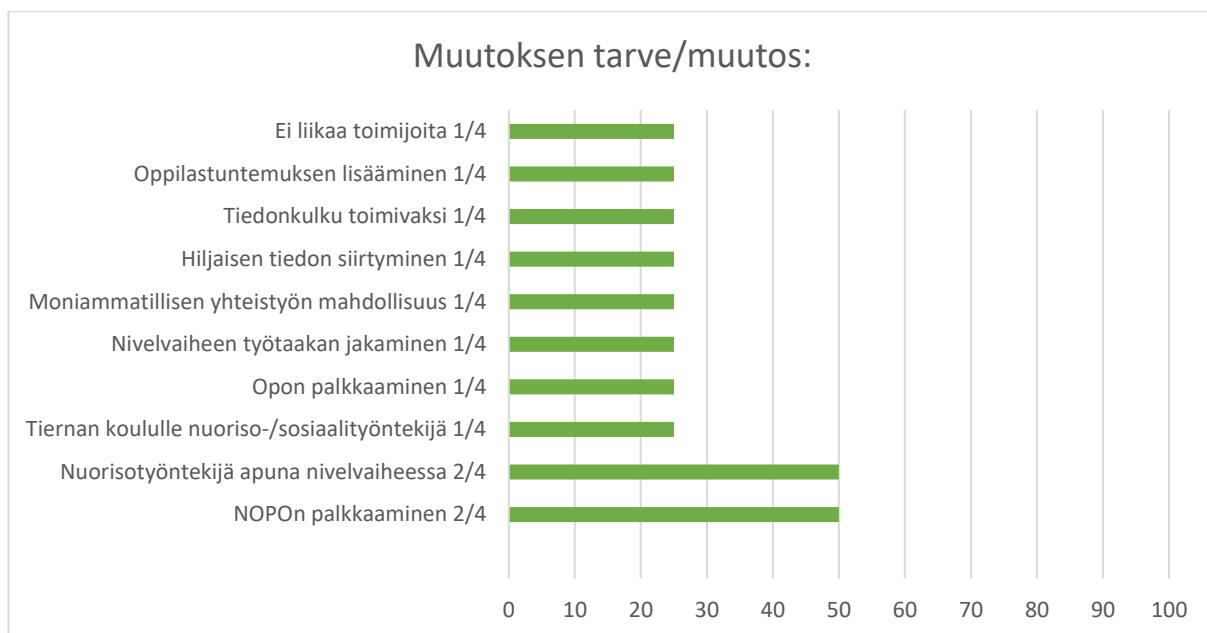
Kuvio 10. Tehdyt toimenpiteet Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihtoiminnan työtaakan jakamisesta toiselle toimijalle.

Nivelvaihetiimi on tehnyt ehdotuksen NOPO:n palkkaamisesta. NOPO olisi myös vastaus helpottamaan nivelvaiheen työtaakkaa. Leinonpuiston yksiköllä ja Luovilla on jo olemassa yhteinen toimiva nivelvaiheikäytäntö

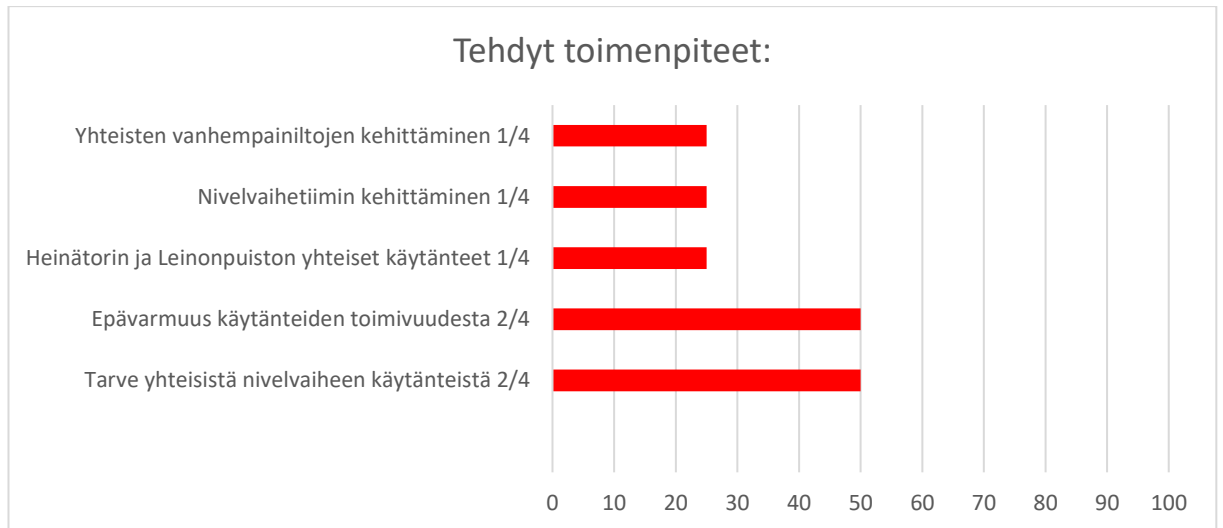
Kuvio 11. Ongelmat, jotka liittyvät Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihtoiminnan työtaakan jakamiseen.

Puolet vastanneista kokee nuoriso-/sosiaalityöntekijän puuttumisen olevan ongelmakohta nivelvaiheessa. Myös koululla tulevaisuudessa mahdollisesti toimivan nuorisotyöntekijän työnkuva puhuttaa, esimerkiksi mikä funktio nuorisotyöntekijällä kouluontekstissa on. Myös tiedonkulun hajautuminen, joka jo itsessään on haaste isossa moniyksiköisessä koulussa, on ongelma, koska oppilastuntemus jää puutteelliseksi. Miten vahvistetaan ulkopuolisen toimijan oppilastuntemusta, vai olisiko toimija koulun sisällä toimiva henkilö, jolla olisi mahdollisuus irroittautua tutustumaan nivelvaiheessa olevien oppilaisiin ja heidän ammatinvalintaprosessiinsa.

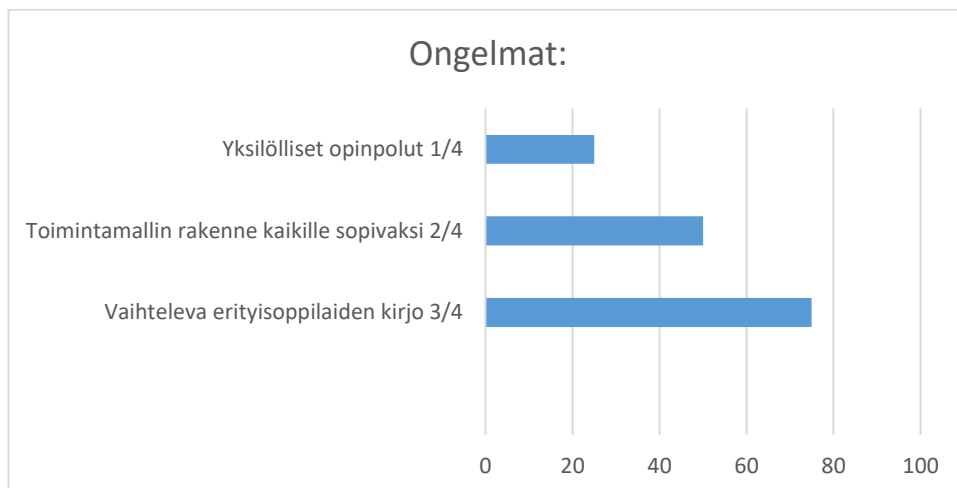
Kuvio 12. Tiernan koulussa oleva muutoksen tarve, joka liittyy toisen asteen nivelvaiheen toiminnan työtaakan jakamiseen.

Muutoksen tarpeena korostui taas NOPO tai koulun yhteinen nuorisotyöntekijä, myös sosiaalityöntekijän ja opinto-ohjaajan palkkaamista ehdotettiin. Muutoksen tarpeena nähtiin moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, joka voisi tässä tapauksessa olla toisen asteen rajapinnoilla tehtävää yhteistyöverkoston kehittämistä. 25% oli sitä mieltä, että toimijoita ei saisi olla liikaa, ettei tiedon kulku hankaloituisi ja hajautuisi liikaa. Myös oppilaasta kertovan hiljaisen tiedon siirtyminen halutaan varmistaa.

Kuvio 13. Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihemallin kehittämishalukkuutta mittaava kysymys, toimenpiteiden osalta.

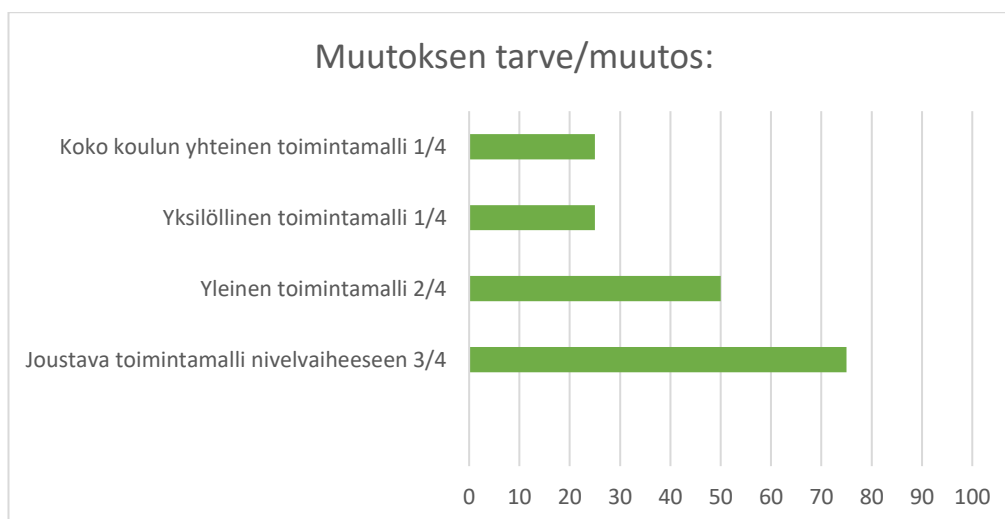
Tiernan koululla on selkeä tarve yhteisten käytänteiden luomisesta toisen asteen nivelvaiheen ympärille. Samalla myös epävarmuus siitä, vastaako yhteinen malli hyvin erilaisen erityisoppilasaineksen tarpeita.

Kuvio 14. Ongelmat ja haasteet, jotka liittyvät koulun nivelvaihemallin kehittämiseen.

Toimintamallin kehittämisessä suurimmaksi haasteeksi nousee koulun vaihteleva oppilasaines. Yhteistä toimintamallia toivotaan, mutta sen rakenteen

tulisi olla niin joustava, että se soveltuu käytettäväksi kaikkiin yksiköihin. Myös halutaan, että siinä huomioidaan usein erityisoppilailla olevat yksilölliset koulupolut.

Kuvio 15. Minkälainen nivelvaihemalli Tiernan kouluun halutaan.

Kaavion voisi pelkistää niin, että kouluun toivotaan yhteiset, joustavat, yksilöllisyyden huomioivat käytänteet toisen asteen nivelvaiheeseen.

3.2 Ensimmäinen kehittämispäivä

Kehittämispäivä toisen asteen nivelvaiheen ympärille pidettiin 27.2.2018 Tiernan koulun Heinätorin yksikössä. Päivä oli suunnattu nivelvaihetiimiläisille ja paikalla oli 15 henkilöä kaikista Tiernan koulun yksiköistä. Päivän rungon tein Power-Point-esityksen muotoon, jossa aluksi käytiin läpi päivän sisältö ja taustoittavaksi innoittajaksi nivelvaihetiimille tammikuussa lähettämäni kyselyn tulokset. Päivän tavoitteena oli tuottaa toisen asteen nivelvaiheesta mahdollisimman paljon uusia ideoita, keskustella eri yksiköiden käytänteistä, ideoista, toiveista ja haasteista, joita on huomioitava mallia suunnitellessa. Tavoitteena oli myös, että päivän päättyessä meillä olisi nivelmallista runko, jonka pohjalle voisimme alkaa suunnittelemaan itse mallia.

3.2.1 Luovat yhteisölliset ideointimenetelmät

Halusin kehittämispäiviin menetelmiä valitessani ottaa huomioon koulun toiveen yhteisen toimintakulttuurin kehittymisestä ja kehittämispäivän yksi tavoitteeni oli yhteisöllisen ilmapiirin syntyminen kehittämisen lomassa. Yhteisöllisyys on ryhmässä kehittyvä ominaisuus, jota voidaan kasvattaa hyvän vuorovaikutuksen, yhdessä tekemisen ja yhteisen päämäärän avulla (Raina & Haapaniemi 2007, 34). Luovuus on keskiössä silloin kun puhutaan uuden asian kehittamisestä ja avoin ja positiivinen ilmapiiri ovat luovan ongelmanratkaisun mahdollistajia. Luovassa ongelmanratkaisuprosessissa ideointi ja arviointi on pidettävä erillään, koska arviointi tyrehdyttää ideoinnin. Ideointivaiheessa määrä synnyttää laatua ja prosessin edetessä ideoihin tulevat mukaan ongelman ja parannusmahdollisuuksien huomaaminen, tosiasioiden ja näkemysten tunnistaminen, sekä tavoitteen asettaminen ja visiointi. Kehittämispäiviin oli tärkeää valita oikeat lähestymistavat, joilla saataisiin tuotettua mahdollisimman laajasti uusia ideoita, joista valita parhaat ja kehityskelpoisimmat pohjaksi nivelmallille. Luovat ongelmanratkaisumenetelmät vaativat vetäjältä menetelmien hallintaa ja ryhmältä luovan toiminnan edellyttämiä ajattelutapoja, avointa asennetta ja kykyä toimia ryhmässä. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 158, 159.)

Valitsin kehittämistyökalusi aivoriihimenetelmän, koska se mielestäni soveltui parhaiten tuottamaan mahdollisimman paljon ideoita koululle kehitettävän toisen asteen nivelvaihemallin ympärille. Aivoriihi eli brainstorming on yksi luovan ongelmanratkaisun standardimenetelmä, jolla pyritään tuottamaan aiheesta vapaasti ja pidäkkeettömästi uusia innovatiivisia ajatuksia ja ideoita. Aivoriihityöskentelyssä ei saa arvioida tai tuomita ideoita, ennemmin kannustaa villien ja jopa liioiteltujen ideoiden syntyä. Määrä on laatua tärkeämpää. Tärkeää on olla avoin toisten esittämille ideoille ja rohkeasti kehittää niitä eteenpäin. Sopiva koko ryhmälle on 6-12 henkilöä. Aivoriihityöpajan vetäjä vaikuttaa ratkaisevasti ryhmän tuloksellisuuteen. Vetäjän on vaistettava herkästi ideoinnin ongelmat ja pyrittävä ohjaamaan ryhmää tarkoituksenmukaisesti. (Ojasalo 2015, 160-163.)

Aivoriihityöpaja alkaa esivaiheella, jossa asetetaan työskentelyn tavoitteen. Lämmittelyvaiheessa pyritään vapautumaan mielen ja ajatuksen rajoituksista.

Ideointivaiheessa ideoita suolletaan vapaasti, vetäjä kirjaa niitä ylös esimerkiksi taululle. Ideoita yhdistellään ja kehitetään. Tässä vaiheessa kaikenlainen arvioiminen ja kritisointi on kiellettyä, koska se tyrehdyttää ideoinnin. Vetäjän vastuulla on kiihdyttää ideointia, jos näyttää, että se hidastuu ja samalla myös pitää tilanne ohjaksissa. Vasta valintavaiheessa ideoita tarkastellaan kriittisesti, vertailukohteeksi voidaan ottaa alussa asetetut tavoitteet. Ryhmä valitsee esimerkiksi plusmerkkiä käyttäen parhaat, kehittämiskelpoisimmat ideat taululta. (Ojasalo 2015, 160-163.) Aivoriihi toimii myös ideoinnin lämmittelijänä ennen kuin aiheeseen aletaan kaivautua syvemmin.

Syvempään kehittämistyöhön valitsin 8x8-menetelmän. Se on ajatuskartan tapainen kehittämismenetelmä ja tässä työssä käytän sitä aivoriihityöpajan jatkeena, siinä vaiheessa, kun aivoriihen parhaat ideat on valittu. Tässä menetelmässä valitun idean ympärille tuotetaan kahdeksan uutta näkökulmaa. Näkökulmat siirretään omiksi aloituspisteikseen ja näiden pisteiden ympärille ideoidaan taas uudet kahdeksan näkökulmaa. Kuviosta muodostuu ajatuskarttamainen kokonaisuus. (Ojasalo 2015, 160-165.)

3.2.2. Aivoriihi ja 8x8 työpaja

Kehittämispäivän aivoriihi aloitettiin esivaiheella, jossa asetettiin ja rajattiin sen tavoitteet. Kertasimme aivoriihen säännöt, eli toisten ideoita ei saa arvioida eikä tuomita. Kaikki toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvät villit ja liioitellutkin ideat ovat sallittuja. Ideointivaiheessa määrä on tärkeämpää kuin laatu ja aivoriihitaululla muiden ideoiden kehittäminen on sallittua. Korostin sitä, että jokainen osallistuja ja jokainen idea on yhtä arvokas. (Ojasalo 2015, 163.)

Aivoriihitaululle alkoi muodostumaan ajatus opinpolusta, joka jokaisella yksiköllä oppilasaineksen takia on erilainen. Mielessäni mietin, minkälaisia yhtymäkohtia niillä olisi toisiinsa ja voisiko yhtymäkohtien avulla lähteä rakentamaan yhteistä nivelvaihemallia. Ideataulu, jonka saimme aikaan, oli todellinen aivomyrsky. Keskustelimme ideoista ja yhdistelimme niitä kokonaisuuksiksi. Ympyröin muodostuneet ideat soluiksi ja teimme äänestyksen siitä, mitkä kolme ideaa olisivat parhaimpia jatkokehittämisen kannalta. Tämän jälkeen jaoin nivelvaihetiimin

kolmeen ryhmään. Yhdessä ryhmässä toimivat Heinätorin edustus, toisessa Leinonpuiston ja kolmannessa Kajaanintullin, sairaalakoulun ja pajaluokkien edustajat. Kolmesta parhaasta solusta jokainen ryhmä sai valita itselleen yhden kehittämiskohteekseen.

Jatkokehittämistä ryhmissä lähdettiin työstämään 8x8-menetelmällä. Aivoriihestä valitun solun ympärille luotiin kahdeksan siihen liittyvää ideaa ja nämä kahdeksan taas siirrettiin omiksi aloituspisteiksi joiden ympärille luotiin taas uudet kahdeksan ideaa. Näin jokaisessa ryhmässä saatiin aikaan omanlainen opinpolun ajatuskarta. (Ojasalo 2015, 163, 164.) Kehittämisen tavoite oli rajattu niin, että keskitymme käsittelemään toisen asteen nivelvaihetta ja ohjeistuksena työskentelyn alkuun sanoin, että jokainen ryhmä työstää suunnitelmansa ajatuskartan avulla siihen pisteeseen, että voi sen esitellä toisille. Työskentelyn päätteeksi jokainen ryhmä esitteli oman mallinsa toisille. Pyysin heitä kokeilemaan ideoita omassa työssään ja käyttämään siitä saatuja kokemuksia seuraavalla tapaamiskerralla, kun kehitämme toimintamallia eteenpäin. Kävimme palautekeskustelun ja päätimme seuraavan tapaamisen ajankohdan.

3.2.3. Ensimmäisen kehittämispäivän aineiston koonti

Ensimmäisen kehittämispäivän aikana nousi ajatus oppilaiden erilaisista opinpoluista ja se ajatus toimi myös ryhmillä 8x8 -menetelmätyöskentelyn pohjana. Tätä ajatusrunkoa lähdin mielessäni kehittelemään kootessani Heinätorin, Leinonpuiston, Kajaanintullin, sairaalakoulun ja pajaluokkien kehittämispäivän tuotosta.

Heinätorin ryhmän mallissa nostettiin ympäröivä yhteisö, oppija osana yhteiskuntaa, erityisopetuksen opinto-ohjaaja eli NOPO, toisen asteen yhteistyötahot, NOPO-tunnit ja verkostoyhteistyö, huoltajat, oppilas ja yksilöllisyys, tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi toimivan nivelvaihemallin kannalta. Ympäröivän yhteisön halettiin viestiä positiivista julkisuuskuvaa kertomalla onnistuneesta opiskelusta erityiskoulussa. Oppija osana yhteiskuntaa piti sisällään oppilaiden TET-jaksot, oppilaitos vierailut, retket ja yhteiset kauppareissut, missä harjoiteltiin ostoslistan suunnittelua, ostosten tekemistä ja rahan käyttöä käytännössä. Heidän mukaansa Tiernan koululle tarvittaisiin yhteinen erityisopetuksen opo, jolla olisi

mahdollisuus tutustua oppilaisiin ja huolehtia aikatauluista ja tiedottamisesta. Toisen asteen yhteistyötahot, nosti ajatuksen rajapinnoilla tehtävän yhteistyön kehittämistä, koulutuskokeiluista, oppilaitosvierailuista, messuista, tapahtumista, tutustumiskäynneistä työpaikkoihin, entisten oppilaiden vierailuista ja opettajien välistä tutustumiskäytänteistä. Ryhmässä ajateltiin, että, jos Tiernan koulussa toimisi NOPO, voisi hän ottaa vastuulleen verkostoyhteistyön ja tiedottamisen. NOPO pitäisi ammatinvalintaan liittyvät tunnit ja voisi olla saattaen vaihtamisvaiheessa oppilaan tukena uudessa oppilaitoksessa. Huoltajien osuutta oppilaan jatko-opiskelusuunnitelmissa haluttaisiin ryhmässä tukea lisäämällä yhteistyötä ja yhteisiä keskusteluhetkiä. Yhteistyöllä haluttaisiin varmistaa se, että huoltajilla on ymmärrys oppilaan vahvuuksista ja kyvykkyydestä. Oppilaan opinpolku osuudessa korostuivat sosiaaliset taidot ja niiden vahvistaminen. Vastuun ottaminen, sekä itsetunnon vahvistaminen ja vaaliminen. Yksilöllisyyttä haluttiin painottaa niin, että oppilaan vahvuudet ja tarpeet kirjattaisiin säännöllisesti HOJKSiin.

Leinonpuiston ryhmä lähti kehittämään toisen asteen nivelvaihetta opinpolun näkökulmasta jakaen sen aikajanan muotoon. Leinonpuisto on harjaantumiskoulu, jonka oppilasaines on hyvin laaja. 7.luokalla opetuksessa aloitetaan elämänhallinnan taitojen painottaminen ja tämä haluttaisiin saada näkyväksi HOJKSiin. HOJKSia tulisi pystyä muuttamaan oppilaan kasvun ja kehityksen myötä, esimerkiksi niin, että se jakautuisi alkuopetus- väli- ja yläluokka vaiheeseen. Leinonpuistossa toivottaisiin, että opiskeluryhmät eivät olisi sekaryhmiä, vaan, että niiden muodostamisessa huomioitaisiin luokka-aste. 7.luokalla käytetään laaja-alaisia oppimiskokonaisuuksia ja niissä huomioidaan lähistruktuuri ja opetellaan sitä, miten toimin yhteiskunnassa. 8.luokalla TET-jaksot toteutetaan koulun sisäisesti. 9. ja 10. luokilla, järjestetään koulutuskokeilut niille oppilaille, jotka siitä hyötyvät. Käydään tutustumassa oppilaitoksiin, päivätoimintaan ja asumisyksiköihin. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja, joissa kerrotaan jatkokoulutusmahdollisuuksista

Kajaanintullin, sairaalakoulun ja pajaluokkien ryhmässä korostui syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Oppilaiden kanssa pyrittäisiin tekemään jatko-opintojen suhteen tavoitteelliset, selkeät ja mielekkäät suunnitelmat. Tulevaisuuden suhteen pyrittäisiin pitämään yllä toiveikkuutta ja positiivista elämänasennetta.

Yhteisöllisyyden kehittäminen ja yhdessä tekeminen koettiin myös tärkeäksi huomioitavaksi asiaksi. Hiljaisen tiedon siirtyminen haluttaisiin varmistaa saattaen vaihtamalla. Tässäkin ryhmässä koettiin, että Tiernan koululle tarvittaisiin NOPO. Ryhmä oli sitä mieltä, että hyvät käytänteet pitää kartoittaa ja tukitoimia kehittää niin, että oppilaan hyötyvät siitä tasa-arvoisesti. Koulutuskokeiluja haluttaisiin kehittää tavoitteellisemmin vastaamaan paremmin kysymyksiin, mihin, miten, minkälainen tavoite asetetaan, kuinka pitkä aika, yksi vai useampi kokeilu, että ne vastaisivat oppilaan edun mukaista ammatinvalinnan kehittymistä niin, että omala löytyisi. Yksilökeskustelut toivottiin käytävän oikea-aikaisesti, tavoitteellisesti, johdonmukaisesti. Niiden haluttaisiin olevan hengeltään eteenpäin vieviä, ammatillisia, luottamuksellisia ja vuorovaikutteisia. Kaiken lähtökohtana toimisi positiivinen pedagogiikka. Nivelvaihemallin tulisi olla joustava ja yksilöllinen. Siinä tulisi huomioida toisen asteen nivelvaiheen ympärille rakennetut palaverit ja toimiva tiedottaminen, sekä varasuunnitelmien tekeminen ja moniammatillinen yhteistyö. Ryhmässä mietittiin ihmisenä kasvamista, johon liittyvät elämänhallinnan taidot, suvaitsevaisuus kasvatus, omaan tulevaisuuteen ja opiskeluun liittyvä tavoitteellisuus, vahvuuksien tunnistaminen, oikea aikainen ja riittävä tuki ja luottamuksen syntyminen omaa tulevaisuutta kohtaan. Oppilaan näkökulmaa ryhmässä pohdittiin työllistymisen, ammatinkuvan turvallisuuden, kavereiden, koulumatkojen, asumisen, pärjäämisen ja motivaation säilymisen näkökulmista. Oppilaan ohjauksessa tulisi huomioida hänen vahvuutensa ja mahdollistaa yksilöllinen polku opin-toihin, työelämään ja itsenäisyyteen. Vaihtoehtoisten suunnitelmien kartoittaminen koettiin tärkeäksi toisen asteen nivelvaiheessa. Oppilaan toiveet, kehittämis-kohteet, vahvuudet ja haasteet pitäisi kartoittaa hyvin ja keskustella niistä avoimesti. Oppilasta täytyy auttaa löytämään oma intohimon kohteensa ja valaa positiivista uskoa tulevaisuuteen.

3.3 Luonnostelma toisen asteen nivelvaihemallista

27.2.2018 pidetyn kehittämispäivän aikana käydyistä keskusteluista nousi voimakkaasti ajatus Tiernan koulun eri yksiköiden erilaisista opinpoluista. Tätä ajatusta lähdin mielessäni kehittämään. Mietin, minkälaisista erilaisista asioista polku koostuu ja onko näillä erilaisilla opinpoluilla yhteneväisyyksiä suhteessa toisiinsa. Minkälaisilla erilaisilla kivillä, laatoilla tai pysäkeillä sen varrella

seisotaan? Etsin vastauksista jokaista koulun yksikköä yhdistävät toiminnot nivelvaiheessa. Näitä yhdistäviä toimintoja olivat yhteistyö, oppija osana yhteiskuntaa, työharjoittelut, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, ammatinvalinnan ohjaus, yhteishaku ja saattaen vaihto. Nämä toiminnot olivat mielestäni kuin pysäkeitä polulla ja näistä ajatuksista syntyi seitsemän pysäkin raakamalli, jonka kokosin aivoriihen ja 8x8-menetelmän tuloksista.

Ensimmäinen pysäkki, yhteistyö, koostuu yhteistyökuvioiden kehittämisestä, opiskelumahdollisuuksien kartoittamisesta ja suunnittelusta yhdessä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Toinen pysäkki, oppija osana yhteiskuntaa, koostuu TET-jaksoista, koulutuskokeiluista, retkistä, tutustumiskäynneistä oppilaitoksiin ja asumisyksiköihin. Tämän pysäkin toiminnan aikana käydään koulutukseen liittyvillä messuilla, opetellaan elämänhallintataitoja ja pyydetään koulun entisiä oppilaita vierailemaan koululla ja kertomaan omia kokemuksiaan elämästä, opiskelusta ja ammatinvalinnasta.

Kolmas pysäkki, työharjoittelut, koostuu TET-jaksoista ja koulutuskokeiluista.

Neljäs pysäkki, yhteistyö huoltajien kanssa, pitää sisällään yhteistyön lisäämisen huoltajien kanssa. Siinä pyritään lisäämään kasvatuskumppanuutta ja kasvattamaan ymmärrystä oppilaan vahvuuksista ja kyvykkyydestä niin, että sopiva jatkokoulutusmahdollisuus löytyy. Järjestetään vanhempainiltoja jatkokoulutusmahdollisuuksista ja yhteisiä infoiltoja yhdessä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Viides pysäkki, ammatinvalinnan ohjaus, koostuu tutustumisesta erilaisiin ammatteihin. Tiernan koulussa tulevaisuudessa toimiva NOPO käy yksilöllisesti jokaisen nivelvaiheessa olevan oppilaan kanssa keskusteluja ammatinvalintaprosessista ja tekee heille ammatinvalintatestit. Mietitään yhdessä varasuunnitelmia, jos opiskelupaikan ovet eivät heti aukea. Luodaan oppilaalle turvallisuuden tunne siitä, että häntä ei jätetä yksin selviämään tässä prosessissa.

Kuudennella pysäkillä, yhteishaku, käydään edelleen luottamuksellisia keskusteluja oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Aukaistaan yhteisvalintaprosessi

vaihe vaiheelta ja autetaan siinä. Keskustellaan varasuunnitelmista, vaihtoehtoista ja kirjataan ne ylös.

Seitsemäs pysäkki, saattaen vaihto, korostaa toisen asteen oppilaitosta konsultoivan ja hiljaista tietoa siirtävän saattaen vaihdon tärkeyttä. Etsitään siihen toimivia ja oikea-aikaisia keinoja. Luodaan oppilaalle riittävä turvallisuuden tunne siitä, että häntä ei jätetä siirtymässä yksin, vaan yhteyttä pidetään niin kauan, kun voidaan todeta, että integroituminen uuteen paikkaan on onnistunut.

Tätä mallia lähdimme työstämään eteenpäin, kun tapasin seuraavan kerran nivelvaihetiimin kehittämisen merkeissä.

3.4 Toinen kehittämispäivä

Kokoonnuimme nivelvaihetiimin kanssa 14.3.2018 viimeisen kerran yhteiseen kehittämishetkeen. Lähdimme jatkokehittämään pysäkkimallia kuusi ajatteluhattua menetelmällä. Tämän menetelmän kehittäjä on maltalainen lääketieteen tohtori Edward De Bono. Hattutekniikan ideana on suunnata kehitettävän asian ideointi ja analysointi hatun värin muodostamaan rooliin mukaisesti. Hattujen erilaisilla ajattelurooleilla on helpompi ilmaista mielipiteitään avoimemmin. (Innokylä 2018.) Ideana on katsoa ongelmaa eri näkökulmista vaihtamalla erivärisen hatun. Erivärisillä hatuilla on erilaiset ajattelumallit ja lähestymistavat kehittämiseen. (Ojasalo 2015, 165.)

Valkoisen hatun haltija keskittyy olemassa olevaan objektiiviseen tietoon ja faktoihin. Mitä tiedetään? Mitä ei tiedetä? Mitä tietoa tarvitaan ja miten sitä hankitaan?

Punaiset hatut keskittyvät aavistuksiin ja intuitioon järkiperaistämättä niitä mitenkään. Miltä nivelvaiheen raakamalli tuntuu? Mitä sanovat aavistukset ja intuitio?

Mustat hatut ovat tärkeitä kriitikkoja kokonaisuuden kannalta. He pyrkivät löytämään kehittämiskohteen heikot kohdat jo alkumetreilla. Mustat hatut pohtivat kysymyksiä siitä, minkälaisia ongelmia ja riskejä kehitettävään asiaan liittyy.

Keltaiset hatut ovat ikuisia optimisteja ja ryhmän motivaattoreita. He uskovat hyvään ratkaisuun ja pyrkivät löytämään siitä etuja ja hyötyjä. Keltaisten on silti kyettävä perustelemaan järkiperaisesti näkökulmansa toisille ryhmille.

Vihreät hatut ovat luovia ajattelijoita. He pyrkivät tuottamaan vielä lisää materiaalia kehitettävän asian ympärille, katsoen joustavasti asiaa eri näkökulmista.

Siniset hatut ovat tilanteen johtajia, jotka pyrkivät tarkkailemaan ja refleктоimaan kehittämistilannetta, ja samalla tekevät koosteita ja johtopäätöksiä kuulemassaan. Johtajan tehtävä on rytmittää ja valvoa tilannetta, osallistua ideointiin ja vaihdella hattuja ryhmäläisten välillä. Siniset pitävät koko toiminnan tavoitteen mielessään ja katsovat asioita laajasta perspektiivistä. (Ojasalo 2015, 166.)

3.4.1. Kuusi ajatteluhattua työpaja

Jaoin 15 hengen nivelvaihetiimin kolmen hengen ryhmiin ja kukin ryhmä sai valita itselleen sopivan värisen hatun. Jaoin ryhmille toimintaohjeet, joista ilmeni minkälaisen ajattelutavan minkäkin värinen hattu omaa. Varioin kehittämismenettelmää tiukan aikataulun takia niin, että jokainen ryhmä työskenteli ainoastaan yhden hatun värin ja näkökulman alaisuudessa. Tätä kehittämismenettelmään käytetään yleensä niin, että hattuja ja näkökulmaa vaihdetaan kehittämisen aikana, jopa ryhmän sisällä (Ojasalo 2015, 165, 166). Tapa vaatii tilanteessa jatkuvaa läsnäoloa ja kirjaamista. Itse halusin olla kehittämishetkessä mukana ja siksi päätin osallistaa tiimin toimimaan omassa hatturyhmässään itsenäisesti ja jakamaan tuloksensa lopuksi kaikille yhteisesti.

3.4.2 Aineiston koonti

Jokainen ryhmä lähti kehittämään seitsemän pysäkin raakamalla hatun värin määrittämällä tavalla.

Valkoisten hattujen ryhmässä ei käyty läpi jokaista pysäkkiä, joten saatu tieto jäi vajaaksi. Valkoisessa ryhmässä keskityttiin pysäkkeihin kokonaisuutena ja he

vastasivat kysymyksiin mitä pysäkeistä ei tiedetä, mitä taas tiedetään ja miten tarvittava tieto hankitaan?

Huoltajien ammatinvalintaprosessin hahmottamisen ja siihen sitoutumisen tasoa ei heidän mukaansa tiedetä. Tieto- ja viestintätaitoja ja niiden hyödyntämisen osaamisen tasoa ei myöskään tiedetä. Näihin asioihin voidaan vaikuttaa tehostamalla huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppilaiden laaja-alaiset tunnepuolen ongelmat saattavat jäädä pimentoon ja samoin se, mitä niiden ratkaisuksi on tehty. Tämä johtuu heidän mielestään siitä, että kaikilla Tiernan koulun oppilailta ei ole kykyä kommunikoida sanallisesti asioistaan. Pimentoon jäänyttä tietoa voidaan tehdä näkyvämmäksi avoimemmalla verkostoyhteistyöllä. Aina ei tiedetä oppilaiden sairauksista tai kehitysviivästyistä ja tähän vaikuttavat tietosuojasiat. HOJKS kertoo sen mitä tiedetään ja se toimii eräänlaisena opaskirjana läpi koulupolun. Oppilaan vahvuudet ja kehitettävät asiat kirjataan HOJKSiin ja niitä päivitetään oppilaspalaverissa. Oppilaan ammatinvalintahaaveet voitaisiin valkoisten hattujen ryhmän mielestä selvittää koulupsykologin tekemien ammatinvalintatestien avulla. Ammatinvalintaprosessiin, valkoiset hatut ehdottivat avuksi Tiernan koululle palkattavaa erityisopetuksen opinto-ohjaaja.

Punaisten hattujen ryhmässä keskityttiin tunteisiin, intuitioon ja aavistuksiin ilman järjellisiä perusteluja.

Yhteistyön pysäkki herätti heissä epävarmuutta, epätietoisuutta, ahdistusta yhteistyön toimimattomuudesta. Toisaalta taas toiveikkuutta, unelmia ja haaveita yhteistyön toimivuudesta. Yhteistyö toimiessaan herättää luottamusta, kuulluksi tulemistä omien unelmien ja toiveiden kanssa, sekä voimavaralähtöisen yhteistyön kehittymistä oppilaan verkostojen ja huoltajien välillä.

Oppija osana yhteiskuntaa ja työharjoittelut pysäkki, herätti heissä toiveikkuutta onnistumisista ja epävarmuutta epäonnistumisista ja kysymyksen, mitä jos oppilas ei sopeudukaan niihin mahdollisuuksiin mitä tarjotaan.

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyön pysäkillä tunteita herätti pelko siitä, mitä jos yhteistä kieltä oppilaan asioihin ei synnykään. Ammatinvalintaprosessi jää

heidän intuiotensa mukaan ristiriitojen sävyttämäksi, epärealistiseksi oppilaan toiveiden ja kykyjen osalta, tai hänen mahdollisuuksiaan ja vahvuuksiaan lannistavaksi. Toimiva rehellinen kommunikaatio kaikkien osapuolten välillä nousi keskiöön. Ammatinvalinnan ohjauksen, yhteishaun ja saattaen vaihdon pysäkkeihin punaiset eivät olleet ottaneet kantaa.

Mustien hattujen ryhmässä mietittiin sitä, miten yhteistyön pysäkillä määritellään yhteistyön laatu, ja kuka tai ketkä toimintaan sitoutuvat? Millä tavalla yhteistyökumppanit valitaan ja kohdistuuko valinta kaikkien oppilaiden tarpeisiin tasapuolisesti?

Oppija osana yhteiskuntaa pysäkillä, mustat miettivät sitä, kuka koulussa koordinoi pysäkillä kuuluvia TET-jaksoja, koulutuskokeiluja, tutustumiskäyntejä jne.? Onko edellä mainittujen mahdollisuuksien tarjonta riittävän laajaa, että kaikki oppilaat pääsisivät osallisiksi niistä, riippumatta omista rajoitteista?

Työharjoittelun pysäkillä mustilla hatuilla heräsi kysymys siitä, minkälaisilla keinoilla voitaisiin vahvistaa oppilaan omaa motivaatiota työelämän taitoja ja koulutuskokeiluja kohtaan? Miten syrjäytymistä ennaltaehkäistään?

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön pysäkillä he miettivät, miten suhtautua huoltajien epärealistisiin käsityksiin ja odotuksiin oppilaan, jotka liittyvät oppilaan jatkokoulutusasioihin? Minkälaisilla keinoilla huoltajat saadaan aktivoitua yhteisvalintaprosessissa osaksi suurta verkostoa? Ehdotukseksi kirjattiin aktiivinen kanssakäyminen huoltajien kanssa ja yhteiset vanhempainillat.

Ammatinvalintapysäkillä isoksi kysymysmerkiksi nousi kysymys nivelvaiheen opinto-ohjaajasta eli NOPOsta. Mitä, jos nivelvaihetiimin ehdotus NOPO:n palkkaamisesta ei toteudukaan, riittääkö opettajan aika toisen asteen nivelvaiheen riittävän hyvään läpi viemiseen? Opettajien ajanpuutteen takia ammatinvalinnan ohjaus ja testit, tutustumiskäynnit oppilaitoksiin, keskustelut ja varasuunnitelmien tekemiset saattavat jäädä oppilaan kannalta vaillinaisiksi.

Yhteishalupysäkillä mustahattuiset halusivat painottaa erityisammattioppilaitokseen liittyvää hakuprosessia ja sen auki kirjoittamista. Yhteishakuprosessissa korostui edelleen NOPO:n tarve. Viimeinen pysäkki, saattaen vaihto, herätti heissä kysymyksen tietosuojakäytännöistä, kenellä siihen on valtuudet? Ketkä olisivat niitä yhteyshenkilöitä, jotka toimisivat lähettävän koulun ja toisen asteen oppilaitoksen rajapinnoilla, vastaten tiedon siirrosta, konsultoinnista, olisivat mukana oppilaspalavereissa ja varmistaisivat onnistuneen integroitumisen uuteen kouluun?

Keltaisten hattujen ryhmä mietti jokaiseen pysäkkiin liittyviä etuja ja hyötyjä koko nivelvaihtoiminnan kannalta katsottuna.

Heidän mukaansa hyvän yhteistyön onnistuminen omassa koulussa, huoltajien kanssa, oppilaan verkostoissa ja toisen asteen oppilaitosten kanssa lisää oppilastuntemusta ja mahdollistaa onnistuneen integroitumisen. Yhteistyöllä on myös suuri merkitys sille, että oppilas saa opiskeluunsa yksilöllisen tuen ja onnistuu pääsemään tavoitteisiinsa.

Oppija osana yhteiskuntaa pysäkillä toiveikkuutta herättää TET-jaksojen, koulutuskokeilujen, retkien, oppilaitokseen järjestettävien tutustumiskäyntien, messujen, elämänhallintataitojen opetteluun ja entisten oppilaiden vierailujen syrjäytymistä ennaltaehkäisevä vaikutus. Edellä mainituilla keinoilla voidaan heidän mukaansa synnyttää unelmia, jakaa tietoa ja vahvistaa arjessa selviämisen taitoja.

Työharjoittelupysäkki tarjoaa mahdollisuuden kokeilla omia siipiään koulun ulkopuolisessa toiminnassa ja tämä taas lisää rohkeutta toteuttaa unelmiaan. Tämän pysäkin koettiin viestivän sitä, että kaikki kokemus on hyväksi ja vie eteenpäin elämässä.

Yhteistyö huoltajien kanssa pysäkillä, heillä nousi ajatus oppilaan vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tiedostamisen tärkeydestä, sekä niistä syntyvä realistinen kuva jatko-opiskelumahdollisuuksista ja tulevaisuudesta. Heidän mielestään tieto lisää turvallisuuden tunnetta ja avaa ovet mahdollisuuksille.

AmmatINVALINNAN ohjaukseen keskittyvällä pysäkillä keltaisten ryhmä nosti esiin oppilaan ohjauksesta koituvan hyödyn. Tunne siitä, että ei jää selviämään yksin ammatinvalintaprosessissa, saa yksilöllistä ohjausta ja tukea, tehdään varasuunnitelmia, jos opiskelupaikka ei aukea, kaikki tämä yhdessä lisää onnistuneen opiskelun aloitusta. Yhteishakuvaiheessa varmistetaan jokaisen hakeminen jatko-opintoihin ja autetaan hakemisessa tarvittaessa.

Saattaen vaihto pysäkin hyödyn he kokivat koskettavan kaikkia prosessissa mukana olevia osapuolia. Sen avulla voidaan varmistua siitä, että opinnot ovat läheneet onnistuneesti käyntiin. Oppilaalle on kyetty luomaan turvallinen olo ja hän voi esteettömästi keskittyä opintoihinsa. Vastaanottaneella oppilaitoksella on riittävä tieto oppilaasta, hänen vahvuuksistaan ja kehittämistarpeistaan. Tarvittavan tuen määrittäminen on helpompaa, kun hiljainen tieto on siirretty onnistuneesti.

Vihreiden hattujen ryhmässä keskityttiin luovaan raikkaaseen ajatteluun, olemassa olevien ideoiden yhdistelyyn ja jatkokehittämiseen.

Yhteistyöpysäkillä vihreä ryhmä ehdotti yksilöllisesti räätälöityjen koulutusmahdollisuuksien mahdollisuuksien kartoittamista. Mahdollisuuksia voitaisiin kartoittaa järjestämällä kaikki toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvät tahot saman pöydän ääreen keskustelemaan siitä, minkälaista koulutustarjontaa Oulun kaupungissa voitaisiin tarjota erityisnuorille ja olisiko kaupungilla mahdollisuus laajentaa koulutustarjontaansa. Vihreässä ryhmässä väläyteltiin myös ideaa siitä, voisiko Tiernan koululla toimia oma ammatillisiin opintoihin valmentava TELMA- (työelämään valmentava) ja VALMA (ammatillisiin opintoihin valmentava) -ryhmät.

Oppija osana yhteiskuntaa ja työharjoittelut pysäkeille, vihreä ryhmä ehdotti sitä, että Oulun kaupungissa toimivia yrityksiä veloitettaisiin ottamaan erityisnuoria työkokeiluihin, TET-jaksoille ja työharjoitteluihin. Heidän mielestään Oulun kaupungin kanssa pitäisi käydä neuvotteluja siitä, että nuorilla olisi mahdollisuus kokeilla työelämätaitoja myös kaupungin omissa työpisteissä.

Yhteistyö huoltajien kanssa pysäkillä nostettiin keskiöön huoltajien aktivointi erilaisin keinoin, esimerkiksi kertomalla heille lukuvuoden ja yläkoulun yhteinen vuosikello, mitä tapahtuu minäkin kuukautena lukuvuoden aikana.

AmmatINVALINNAN pysäkillä vihreät ehdottivat pysäkin nimen muuttamista jatkovalinnan ohjaamiseksi, koska kaikki Tiernan koulun oppilaat eivät koskaan valmistu ammattiin. AmmatINVALINTAPROSESSIIN tarvittaisiin heidän mielestään lisää aikaa ja henkilöresurssia. Toive olisi, että Tiernan koulussa toimisi tulevaisuudessa kaksi NOPOa ja jokaisessa yksikössä omat opinto-ohjaajat.

Yhteishaun pysäkillä he haluaisivat muuttaa erityisammattioppilaitoksiin tapahtuvaa hakua joustavaksi ja jatkuvaksi hauksi niin, että nuorella olisi mahdollisuus päästä opiskelemaan myös kesken lukukauden. Joustavuus tässä mielessä tarvitsisi heidän mukaansa suuren rakenteellisen muutoksen erityisammattioppilaitosten toimintaan. Toisaalta taas joustavuus pienentäisi painetta, joka kohdistuu varasuunnitelmien tekemiseen. He miettivät, että voisiko Tiernan koululla olla mahdollisuus valmentavaan ammatilliseen pajoimintaan ja saataisiinko yhteistyökuviot erityisammattioppilaitosten kanssa toimimaan niin joustavasti, voisi nuori siirtyä ammatillisiin opintoihin oman yksilöllisen aikataulunsa ja valmiutensa mukaan.

Saattaen vaihtoon vihreässä ryhmässä painotettiin aika- ja henkilöresurssin lisäämistä Tiernan koulussa. Tässäkin kohdin NOPOlla olisi huutava tarve. Henkilöllä, joka saattavaa vaihtoa hoitaa, on mahdollisuus tutustua nuoren kanssa jatko-opiskelupaikkaan, olla mukana opiskelujen aloituksessa, siirtää hiljaista ja konsultoivaa tietoa uuteen opinahjoon, olla mukana ongelmatilanteissa ja helpottamassa tuellaan siirtymätilanteen stressiä, joka erityisoppilaille usein näyttäytyy käyttäytymisongelmina.

Sinisten hattujen ryhmässä, johon itsekkin kuului, keskityttiin luomaan kokonaiskuvaa syntyvästä nivelvaihemallista. Asiaa pyrittiin lähestymään laajasta perspektiivistä yhdistelemällä yhdessä nivelvaihetiimin kanssa käytyjä keskusteluja ja muutosehdotuksia tekemästäni nivelvaiheen pysäkkimallista. Seitsemän pysäkin malli tuntui hyvältä lähtökohdalta, koska siinä selkeästi kiteytyi vaihe vaiheelta

se, mitä toisen asteen nivelvaiheessa tapahtuu. Siniset ehdottivat sitä, että pysäkki malli liitettäisiin osaksi lukuvuoden vuosikelloa. Pohja-ajatuksena voisi käyttää Tiernan koulun Leinonpuiston yksikön opinto-ohjauksen vuosikelloa, jonka päälle pysäkit toimintoinen rakentuisivat.

Sinisten mielestä olisi hyvä, jos oppija osana yhteiskuntaa pysäkki ja työharjoittelut toimintoinen sijoittuisivat syyslukukaudelle, ennen yhteishakua. Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä kehitettäisiin niin, että koululla järjestettäisiin yhteisiä vanhempain iltoja, joissa toisen asteen oppilaitokset kertoisivat koulutustarjonnastaan. Ammattioppilaitokset voisivat järjestää avoimen oven iltoja kerran vuodessa ja näihin iltoihin huoltajat kutsuttaisiin mukaan.

Siniset ehdottivat, että päättävien luokkien opettajat veloitettaisiin järjestämään ainakin kaksi HOJKS-palaveria lukuvuoden aikana. Opettaja kutsuisi oppilaan huoltajat palaverien lisäksi lyhyeen pysäkkivarttiin ennen yhteishakua. Kasvokkain tapahtuvassa kommunikaatiossa opettajalla on heidän näkemyksensä mukaan paremmat mahdollisuudet aukaista vaihe vaiheelta yhteishakuprosessia ja varmistua siitä, että kaikki osapuolet ovat ymmärtäneet mitä siinä tapahtuu. Opettaja voi myös tarvittaessa täyttää yhdessä oppilaan kanssa yhteishakukaavakkeet, jos näin on sovittu huoltajien kanssa.

Ammatinvalinnan pysäkillä keskityttäisiin oppilaisiin, jotka suuntaavat ammatilliselle puolelle. Leinonpuiston harjaantumiskoulun oppilaiden kohdalla käytettäisiin yksilöllisiä keinoja jatko-ohjauksen suhteen. Sinisetkin nostivat esille sen, että Tiernan kouluun tarvittaisiin NOPO, joka vastaisi tiedonkulusta, koordinoinnista ja suurista linjoista eri yksiköiden välillä. Lisäksi jokaiseen yksikköön tarvittaisiin oma opinto-ohjaaja tai henkilö, jolle olisi annettu aikaresurssia opinto-ohjaajan työhön.

Sinisen hatturyhmän mielestä yhteishakupysäkillä päättävien luokkien opettaja veloitettaisiin pitämään pysäkkivartti huoltajien kanssa. Pysäkkivartissa käytäisiin läpi yhteisvalintaprosessi vaihe vaiheelta ja tehtäisiin kirjallinen oppilaskohdainen suunnitelma siitä, kuka oppilasta sen eri toimintavaiheissa auttaa. Tähän kaikkeen tarvittaisiin aikaresurssia koulun puolelta.

Saattaen vaihtamista suunniteltiin toteutettavaksi niin, että koulunkäynnin ohjaaja olisi oppilaan mukana tukemassa siirtymävaihetta. Opinto-ohjaaja voisi auttaa yhdessä oman opettajan kanssa ammatinvalintaan ja yhteishakuprosessiin liittyvissä asioissa ja erityisopetuksen opinto-ohjaaja vastaisi suurista linjoista, tiedonkulusta ja yhteistyökuvioiden kehittämistä koulun ja toisen asteen oppilaitosten rajapinnoilla. Kaikki osapuolet yhdessä osallistuisivat oppilaspalaveriin ja sitoutuisivat hiljaisen konsultoivan tiedon siirtämiseen, että oppilas saisi mahdollisimman hyvän ja turvallisen aloituksen uudessa koulussa. Heidän mukaansa tiedonsiirto lisäisi myös oikea-aikaisen tuen saamisen mahdollisuutta. Saattamisvaiheeseen kuuluisi tutustumiskäynti oppilaitoksessa ja saattava vaihe rajoittuisi ensimmäisiin päiviin uudessa koulussa.

Syyslukukausi toimisi jälkiseurantavaiheena ja siinä käytettäisiin tarpeen mukaisia keinoja. Lähettävän ja vastaanottavan koulun yhteistyötä ja tiedonkulkua parannettaisiin erilaisilla yhteistyön muodoilla.

3.4.3 Yhteenveto aineistosta

Toinen kehittämispäivä tuotti syventävää tietoa alustavan seitsemän pysäkin mallin ympärille. Ilmaan jäi vielä paljon kehitettäviä asioita tulevaisuuden varalle, mutta aineistosta voi jo näillä eväillä rakentaa toimintamallin, jota aika ja kokemus kehittää paremmaksi. Opinpolulla, toisen asteen nivelvaiheessa olevat seitsemän pysäkkiä toimintoihin hyväksyttiin yksimielisesti toimintamallin rungoksi. Pysäkkien toiminnot kirjataan selkeästi ja joustavasti niin, että koko kokonaisuus on tiivis paketti, joka on helppo upottaa oman yksikön vuosikelloon sopivaksi. Toiminnot mallissa jaksottuvat syys- ja kevätlukukaudelle ja niitä on jokaisen yksikön helppo noudattaa.

Toisen kehittämispäivän aineistosta nousi kehitettäviä haasteita tiedonkulun, avoimuuden, salassapitosäädösten, resurssipulan, yhteistyön ja yhteiskunnallisen viitekehyksen rintamalla. Tiedonkulun avoimuus oppilaan verkostossa koettiin kaikkia osapuolia hyödyttäväksi asiaksi. HOJKS voisi toimia eräänlaisena oppilaan opaskirjana ja siihen liittyvää palaverikäytäntöä pitäisi tehostaa. HOJKS -

palaveri itsessään voisi koota oppilaan oman verkoston koolle ja tietosuoja ja salassapitosäädökset voitaisiin puhua auki kasvotusten. Erityisoppilaan ison verkoston koolle saaminen voi olla haastavaa, mutta ei mahdotonta. HOJKS -palaverit pidettäisiin kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä.

Isona ongelmana toisen asteen nivelvaiheessa nähtiin opettajan ajan puute. Nivelvaihetiimi on jättänyt koulun rehtorille ehdotuksen kouluun palkattavasta NO-POsta, eli nivelvaiheen opinto-ohjaajasta, joka vastaisi suurista linjoista ja yhteistyökuvioista toisen asteen opintoihin siirtymisen ympärillä. Jokaiseen yksikköön toivottaisiin myös omaa opinto-ohjaajaa, joka hoitaisi ammatinvalintaan liittyvät testit, tiedottamisen, yhteistyökuvioiden luomisen muihin toimijoihin, sekä koordinoisi omalta osaltaan saattavaa vaihtoa. Oppilaan oma ohjaaja, tai luokkakohtainen koulunkäynnin ohjaaja, voisi olla oppilaasta kertovan hiljaisen tiedon konsulttivana välittäjänä, sekä tukea oppilasta tarvittava aika uudessa koulussa. Kaikki saattavaa työtä tekevä henkilöstö osallistuisi oppilasta koskeviin palavereihin.

Todellisuudessa edellä mainitut asiat ratkeavat vain rahallisen resurssin lisäämisellä. Sen saamiseksi, on hyvä, että opetushenkilöstön ajanpuute puhutaan auki ja toisen asteen nivelvaihteyden resurssin lisäämisen tarve perustellaan, että rahoitusta voidaan lähteä hakemaan.

Yhteistyöhön toisen asteen oppilaitosten rajapinnoilla liittyy vahvasti edellä mainitut asiat. Tällä hetkellä opettajan vastuulle jää yhteistyökumppaneiden valinta ja tapa millä keinoilla yhteistyötä pidetään yllä. Tähän käytetty aika on pois opetustyöstä. Kysymyksiä herättää myös se, miten valita yhteistyökumppanit niin, että se palvelee kaikkia koulun oppilaita tasapuolisesti. Voisi ajatella, että tarvittavat muutokset vaikuttaisivat koko erityisoppilaitoksen rakenteeseen ja onnistuessaan veisivät koulua aimo harppauksin kohti moniammatillista kokonaisuutta.

Opettajan työn kannalta ajateltuna optimistinen tulevaisuuden visiointi voisi olla sitä, että hän voisi keskittyä pedagogiikkaan, oppilaan vahvuuksista ja kehittymistarpeista koostuvan tiedon siirtämiseen huoltajille ja verkostolle, sekä olla mukana oppilasta koskevissa palavereissa yhtenä verkoston jäsenenä. Opettajan tehtävänä olisi myös informoida oppilaan huoltajia siitä, missä milloinkin

mennään. Muun toisen asteen nivelvaiheeseen liittyvän työtaakan voisi jakaa nivelvaiheen opinto-ohjaajan, opinto-ohjaajan ja koulunkäynnin ohjaajan kanssa.

Opettaja, NOPO ja opinto-ohjaaja toimisivat niin, että oppilaalle välittyi tunne, että häntä ei jätetä yksin selviytymään toisen asteen opintojen nivelvaiheessa. Opettaja, NOPO, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaajat, voisivat tehdä oppilaan kanssa varasuunnitelmat, jos opiskelupaikan ovet eivät heti aukea.

Oppilaalle on taattava turvallinen tunne siitä, että hän saa riittävän ja oikea-aikaisen tuen ja avun siirtymässä. Oppilaan onnistuneeseen integroitumiseen vaikuttaa se, että hiljainen, konsultoiva tieto hänestä on siirtynyt ja vastaanottaja pystyy reagoimaan mahdolliseen tuen ja avun tarpeeseen riittävän nopeasti. Tulevaisuuden visiona kehittämispäivässä väläyteltiin myös ajatusta Tiernan koulun pakoulussa toimivista omista TELMA- ja VALMA-ryhmistä. Näistä ammatillisiin opintoihin valmentavista ryhmistä voitaisiin hakea joustavasti ammatillisiin opintoihin, esimerkiksi Luoville. Tämän tyyppinen valmentava toiminta voisi toimia yhtenä varasuunnitelmana ja toiminnallaan minimoisi syrjäytymisen riskiä.

Yhteiskunnallisessa viitekehyksessä nousi ajatus nuorten työkokeilujen ja TET-jaksojen kehittämisestä. Miten motivoida ja aktivoida nuoret paremmin ajatukseen, että he ovat osa yhteiskuntaa, sen vaikuttavia toimivia jäseniä? Aktivointikeinona väläyteltiin ideaa, jossa Oulun kaupungin kanssa keskusteltaisiin mahdollisuudesta, että Tiernan koulun nuoret pääsisivät kokeilemaan työelämän taitoja kaupungin omiin työpisteisiin. Nohevat nuoret voisivat olla työmiesten apupoikina ja -tyttöinä erilaisissa töissä ja näin tutustua konkreettisesti työelämään.

4 TIERNAN KOULUN TOISEN ASTEEN NIVELVAIHEMALLI

Kehittämispäivien aikana syntynyt idea pysäkeistä opinpolulla hioutui 7 pysäkin malliksi, jota kootessani käytin apuna päivistä keräämääni aineistoa. Pysäkit ovat ikään kuin laattoja tai astin kiviä koulupolulla ja jokaisella niillä on oma

merkityksensä ja toimintansa, joka vie polulla kulkijaa kohti päämäärää. Toimintamallia käyttäessä on tärkeä huomioida, että jokaisella pysäkillä tehdään ne toiminnot, jotka sille on määrätty, koska nivelvaiheen kokonaisuus rakentuu loogisesti polkua astellen. 7 pysäkkiä toimintamalli jakautuu syys- ja kevätlukukauden. Syyslukukaudella seisotaan neljällä pysäkillä ja keväällä kolmella.

4.1 7 pysäkkiä

Tässä mallissa 7 pysäkkiä ovat yhteistyö, oppija osana yhteiskuntaa, työharjoittelut, yhteistyö huoltajien kanssa, ammatinvalinnan ohjaus, yhteishaku ja saatteen vaihto (Liite 2).

Syyslukukausi aloitetaan yhteistyön pysäkiltä, jolloin oppilaille tehdään pedagoginen arvio ja valitaan ne yhteistyötahot, joiden kanssa yhteistyötä ammatinvalinnan puitteissa lukuvuoden aikana aiotaan tehdä. Näihin valittuihin yhteistyötahoihin otetaan yhteyttä. Yhteistyöpysäkin toimintaa voi Tiernan koulun puolella olla toteuttamassa opettaja, nivelvaiheen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Oppija osana yhteiskuntaa pysäkki koostuu TET-jaksojen ja koulutuskokeilujen suunnittelusta. Tehdään tutustumiskäyntejä oppilaitoksiin ja asumisyksiköihin. Pidetään yhteinen tutustumispäivä Erityisammattioppilaitos Luovin kanssa. Osallistutaan koulutukseen liittyviin tapahtumiin ja messuille. Pyydetään koulun entisiä oppilaita vierailemaan koululla. Opetellaan elämänhallinnan taitoja ja tutustutaan erilaisiin ammatteihin. Pysäkin toiminnat toteutetaan palaverien avulla ja niistä saatava informaatio jaetaan kaikille osapuolille. Pysäkin toimintaa voi toteuttaa opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Syyslukukauden sijoittuu myös työharjoittelun pysäkki. Tällä pysäkillä ollaan koulutuskokeiluissa, TET -jaksoilla ja tutustutaan erilaisiin ammatteihin. Huoltajien kanssa pidetään pysäkkivartteja ja lyhyitä keskusteluhetkiä ammatinvalintaan liittyvistä asioista. Oppilaan HOJKS päivitetään koko verkoston voimin ja

tehdään yhteistyötä valittujen tahojen kanssa. Pysäkin toiminta liittyy TET -jaksojen aikatauluttamiseen, toteutukseen, seurantaan ja kuljetusten järjestämiseen. Oppilaan huoltajille jaetaan työharjoitteluun liittyvä informaatio ja tarvittavat hakemukset. Tarvittavat hakemuskäytännöt, liitteet, oppilaiden taustatiedot ja laskutustiedot toimitetaan eri toimintayksiköihin. Käydään palautekeskustelut koulutuskokeiluista yhdessä oppilaan huoltajien ja oppilaitoksen edustajan kanssa. Pysäkin toimintaa voi toteuttaa opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Viimeisenä syyslukukauden pysäkinä on yhteistyö huoltajien kanssa. Tällä pysäkillä päivitetään HOJKS koko verkoston voimin. Suunnitellaan yhteishakuinformaatio ja aikataulutetaan pysäkkivarttien ajankohdat. Suunnitellaan yhdessä toisen asteen oppilaitosten kanssa yhteisten vanhempainiltojen sisältö ja toteutuksen aikataulu. Pysäkillä toteutettavat asiat liittyvät HOJKS verkoston koolle kutsumiseen, yhteishakuinformaation jakamiseen, pysäkkivarttien toteutukseen ja yhteisten toisen asteen oppilaitosten kanssa pidettävien vanhempainiltojen toteutukseen. Pysäkin toiminnasta voivat vastata opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Kevätlukukauden ensimmäinen pysäkki ammatinvalinnan ohjaus käsittää ammatteihin tutustumisen, varasuunnitelmien tekemisen ja eri mahdollisuuksien kartoittamisen, jos opiskelupaikan ovet eivät vielä aukea. Pysäkin toiminnan toteutus liittyy ammatinvalintatestien tekemiseen, varasuunnitelmien kirjaamiseen ylös, pysäkkivarttien pitämiseen ja henkilökohtaisten keskustelujen käymiseen oppilaan kanssa. Toimintaa voi toteuttaa opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Toisella kevätlukukauden pysäkillä ollaan jo yhteishakuvaiheessa. Tämän pysäkin toiminnat liittyvät oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa tehtävään tiiviiseen yhteistyöhön. Annetaan tukea ja apua yhteishakuprosessissa ja sovitaan saat- taen vaihdon käytänteistä, yhteydenpidosta ja päivämääristä. Tällä pysäkillä päivitetään myös HOJKS. Pysäkin toiminta pitää sisällään yhteishakuprosessissa auttamisen ja sen seurannan, lisäksi HOJKS -palaverit. Toimintaa voivat

toteuttaa opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Viimeinen pysäkki lukuvuoden lopussa on saattaen vaihtaminen. Tämä pysäkki pitää sisällään yhteydenpidon oppilaaseen siirtymävaiheessa uuteen kouluun. Varasuunnitelmien käyttöönottamisen, jos opiskelupaikka jää saamatta, konsultoivan, hiljaisen tiedon siirtämisen vastaanottavaan oppilaitokseen, sekä siirtopalaverit ja jälkihoidon. Toteutuksen näkökulmasta katsottuna toiminta pitää sisällään yhteydenpidon oppilaaseen siinä vaiheessa, kun yhteishaun tulokset ovat tulleet. Autetaan oppilasta varasuunnitelmien käyttöön otossa, jos opiskelupaikka jää saamatta. Lähettävän koulun henkilö on oppilaan mukana saattavassa vaihtoprosessissa muutaman päivän opintojen alkaessa ja hän osallistuu siirtopalaveriin, konsultoi oppilaitosta ja sopii jälkihuollon käytänteistä. Toimintaa voi toteuttaa opettaja, erityisopetuksen opinto-ohjaaja, opinto-ohjaaja ja koulunkäynnin ohjaaja.

Tiernan koulun oppilasaines ja erilaiset koulupolut tuovat oman haasteensa yhteisen toimintamallin toteutukselle, joten malli on rakennettu niin, että se luo joustavan rungon koulun eri yksiköiden käyttöön. Joustavuudella tässä tarkoitan sitä, että en ole kuvannut pysäkillä tehtävää toimintaa tarkasti, vaan jokainen koulun yksikkö voi itse miettiä, minkälainen toiminta vastaisi parhaiten heidän tarpeitaan. Esimerkiksi oppija osana yhteiskuntaa pysäkillä toimintana on elämäntaitojen opettelu, onko se hampaiden pesun opettelua, vai ostoslistan tekemistä ja kaupassa käyntiä?

Pedagogisen arvion tekeminen ennen HOJKS-palaveria kuuluu kiinteästi kaikkien yksikköjen ohjelmaan. HOJKS-palavereja koko verkoston voimin pidetään syksyllä ja keväällä. Keksimme kehittämistyön lomassa pysäkkivartti termin, joka kuvastaa nopeaa ja joustavaa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, liittyen aina kulloisenkin pysäkin toimintaan. Esimerkiksi yhteishaun kynnyksellä pysäkkivartissa voidaan oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa käydä yhteishakuprosessi vaihe vaiheelta läpi ja sopia siitä, kuka täyttää hakupaperit. Pysäkkivartteja pidetään kerran syksyllä ja kerran keväällä, ja mahdollisesti vielä sitten kun yhteishaun tulokset on julkaistu.

5 POHDINTAA

Opinnäytetyöni lähtötilanne oli se, että Tiernan koulussa ei ollut yhteistä mallia, miten nivelvaihetta toteutetaan, mutta tarve sille oli. Nyt maaliviivalla, meillä on malli toimintaohjeineen, joka tulee koulun käyttöön. Lähtötilanteen ja maaliviivan väliin mahtuu monta arvokasta, rikasta ja yhteisöllistä kehittämiskokemusta. Uskon näin, että yhdessä kehittäessämme, kehitimme myös koulun uutta orastavaa yhteisöllistä toimintakulttuuria. Koulun näkökulmasta, mallin lisäksi, työni anti oli se, että toisen asteen nivelvaihe purettiin auki. Tarkka dokumentointi kertoi sen, mitä eri yksiköissä on nivelvaiheessa tehty. Yhteiset kehittämishetket nivelvaiheittain kanssa olivat aktiivisia ja innostavia. Motivaatiota lisäsi myös se, että siinä kehitettiin omaa työtä ja hiottiin työkalua helpottamaan sitä. Voisi ajatella näin, että jos malli olisi tilattu ulkoapäin, ei se olisi vastannut niin hyvin eri yksiköiden erilaisia tarpeita. Nyt siinä näkyy jokaisen kehittäjän oma kädenjälki. 7 pysäkkiä - malli ikään kuin yhdistää koulun eri yksiköitä toiminnan tasolla ja auttaa puhumaan samaa kieltä.

Koulun sisällä toimivassa nivelvaihetiimissä oli jo pitkään puhuttu nivelvaihetoiminnan tehostamisesta ja siitä, minkälaisilla keinoilla pystyttäisiin tehokkaasti ja oikea-aikaisesti tukemaan oppilasta uuteen kouluun siirtymisessä. Yhteinen toimintamalli nähtiin myös syrjäytymistä ehkäisevänä työkaluna, koska se sitouttaisi kaikki yksiköt toimimaan saman toimintamallin mukaisesti. Tiede-lehden artikkelissa, paljonko syrjäytynyt nuori maksaa, on arvioitu, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin miljoonan ja jos siihen lisätään vielä elämänlaadun hinta, on syrjäytyminen vieläkin kalliimpaa (Puttonen 2012). Joten voidaan päätellä, että ennakointi ja hyvät syrjäytymistä ehkäisevät käytänteet ovat kansantaloudellisestikin selvää säästöä.

Mallin kehittämisessä päädyin osallistavaan toimintatutkimukseen, jossa tutkittava asia, toisen asteen nivelvaihe, koskettaa konkreettisesti kehittämistyössä mukana olevaa nivelvaihetiimiä. Lisäksi näin pystyin varmistamaan sen, että jokaisen Tiernan erityiskoulun yksikön ääni tulisi demokraattisesti kuulluksi. (Kuusela 2005, 18.) Uskon myös, että koulun sisällä suunniteltu malli vähentää sen

käyttämiseen kohdistuvaa muutosvastarintaa, kun ulkoapäin tarjottuna se saattaa herättää sitä. Mallin kehittämistoiminnassa on pyritty muutokseen koulun toisen asteen nivelvaiheen toimintakulttuurissa. Kehittämispäivien toiminta yhdessä nivelvaihetiimin kanssa, on ollut pienessä mittakaavassa muutosjohtamista, jossa nivelvaihetoimintaa on kehitetty yhdessä niin, että se vastaa paremmin koulun yhteisen toimintakulttuurin kehittämistarpeita. Se yhdistää henkilökunnan toimimaan nivelvaiheessa kirjatun toimintasuunnitelman mukaan ja fokusoi toiminnan koskemaan oikeita asioita, jotka lopulta koituvat oppilaan hyödyksi. (Pursiainen 2016, 51,52.)

Työn toiminnallisessa osuudessa, missä tein kyselyn nivelvaihetiimille huomasin, että ryhtiliike täytyisi tehdä varasuunnitelmien ja erilaisten mahdollisuuksien kartoittamisessa silloin, jos jatko-opiskelupaikka jää saamatta. Ongelmana on erityisoppilaille suunnattujen opiskelupaikkojen vähyys, johon taas koulun tasolla ei voi vaikuttaa. Muutoksen tarpeena koettiin yhteistyön lisääminen toisen asteen oppilaitosten rajapinnoilla, sekä joustavien opiskelumahdollisuuksien kehittäminen. Opetuksen järjestäjän velvollisuus on järjestää opetussuunnitelma, rakenteet ja työnjako sellaisiksi, että se mahdollistaa yksilölliset opinpolkujen suunnittelun ja toteutuksen. Yksilölliset opinpolut taas tarvitsevat toteutuakseen strategista suunnittelua, pedagogista johtamista ja muutoksia toimintatavoissa. (Pursiainen 2016, 82, 38.)

Tutustumiskäynnit ja erilaiset yhteistyökuviot, esimerkiksi yhteiset vanhempainilat yhdessä toisen asteen oppilaitoksien kanssa, koettiin edistävän nivelvaiheen sujuvuutta. Ongelmaksi koettiin koulun resurssipula, johon olikin etsitty vastausta esittämällä toive nivelvaiheen opinto-ohjaajan palkkaamisesta. Tämä koulun opinto-ohjauksen resurssipula ja opettajien ajan puute ja työtaakan kasvaminen nivelvaiheessa, heijasteli muutostarpeena ja ongelmana läpi koko kehittämisprosessin.

Kysymys saattaen vaihdon tärkeydestä koettiin merkittäväksi erityisoppilaan uuteen paikkaan sitoutumisen ja onnistuneen integroitumisen keinoksi. Osallisuuden ja kiinnittymisen kokemus, sekä tunne koulu yhteisöön kuulumisesta ja opettajalta saatu myönteinen tuki, edistävät oppilaan kiinnittymistä uuteen kouluun.

Syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ei kannata niinkään keskittyä syrjäytymisen syihin, ennemmin kannattaa panostaa niihin asioihin, jotka lisäävät kiinnittymisen kokemuksia, houkuttelevat osallistumaan uuden kouluuyhteisön toimintaan, uskomaan omiin kykyihin, löytämään motivaation ponnistella tavoitteellisesti kohti omia tavoitteita. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 112, 113.) Nivelvaihetiimille tehdyn kyselyn perusteella voidaan olettaa, että saattaen vaihtamisen edesauttavan yhteistyökuvioiden syntymistä ja luovan mahdollisuuksia moniammatilliselle yhteistyölle toisen asteen oppilaitosten kanssa. Saattavassa vaihtamisessa tapahtuu monta oppilaan kannalta merkittävää asiaa, turvallisuuden tunne säilyy, hiljainen, konsultoiva tieto oppilaasta siirtyy uuteen paikkaan ja saattava henkilö luo mukana olollaan yhteistyökuvioita uuteen oppilaitokseen, lisäksi oppilaan tarvitsemat tukitoimet voidaan varmistaa paikan päällä.

Nivelvaiheen työtaakan jakamisesta toiselle toimijalle oltiin aika varovaisia, koska ulkopuolisen toimijan oppilastuntemus saattaa jäädä vajaaksi. Erityisoppilaiden kohdalla luottamus ja oppilastuntemus korostuvat, joten nivelvaiheessa työskentelevä toimija täytyisi irrottaa koulun omasta henkilöstöstä, tai nivelvaiheeseen täytyisi perustaa sitä hoitavalle erityinen virka.

Kysely mittasi myös halukkuutta nivelvaihtoimintamallin kehittämiseksi, kysymällä onko kehitettävä malli tarpeellinen Tiernan koulussa? Yhteinen malli koettiin tarpeelliseksi, mutta samalla haasteelliseksi kehittää kaikille yksiköille sopivaksi kokonaisuudeksi. Haasteen mallin kehittämiseksi loi koulun vaihteleva oppilasaines. Kehitettävältä mallilta haluttiin sitä, että se loisi raamit toisen asteen nivelvaihtoiminnan ympärille, mutta mahdollistaisi joustavat, yksilölliset käytännöt eri yksiköiden toimintakulttuuri huomioiden.

Työni toiminnallinen osuus sisälsi myös kaksi kehittämispäivää. Ensimmäisen kehittämispäivänä syntyi idea koulupoluista, joka ajatuksena inspiroi minua. Mietin polkua, mitä sen varrella on, minkälaisilla laatoilla tai kivillä sitä pitkin hypellään? Tästä syntyi idea pysäkeistä polun varrella. Pysäkit saivat nimensä ensimmäisen kehittämispäivän tuloksista. Ne koostuivat asioista, jotka huomasin toistuvan jokaisen yksikön nivelvaihtoiminnassa.

Arvioidessani 7 pysäkkiä -mallin toimivuutta käytännössä, ajattelen sen olevan itsessään joustava, selkeä ja sitä voi jatkokehittää, jos tarve niin vaatii. Se haastaa sopivasti käyttäjänsä tehostamaan yhteistyötä pysäkkivarttien muodossa oppilaiden huoltajien kanssa, sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisin keinoin yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Lisäksi kehittämisprosessi nosti esiin suuren tarpeen siitä, että Tiernan kouluun tarvittaisiin nivelvaiheen opinto-ohjaaja ja lisää henkilö- ja aikaresurssia nivelvaiheen toimintaan. Olisi myös mielenkiintoista katsoa tulevaisuuteen ja nähdä, onko työlläni ollut oppilaan kannalta syrjäytymistä ennaltaehkäisevä vaikutus. Onko se lisännyt yhteistyökuvioiden syntymistä toisen asteen rajapinnoille tai mahdollistanut yhteisöllisen toimintakulttuurin syntymistä moniyksiköisessä erityiskoulussa? Nämä itsessään voisivat olla jatkotutkimustenkin aiheita.

Nyt 7 pysäkkiä -malli siirtyy Tiernan koulun käyttöön. Toimiiko malli joustavasti huomioiden koulun erilaisten yksiköiden tarpeet ja oppilaiden moninaisen kirjjon, testataan käytännössä ensi lukuvuoden aikana. Saadaanko kouluun lisää henkilöresurssia hoitamaan toisen asteen nivelvaihetta, selviää tulevaisuudessa. Synnykö mallin avulla yhteinen toimintakulttuuri eri yksiköiden välille, selviää sekin vasta tulevaisuudessa. Kehittämisspäivien innon siivittämänä, uskallan kumminkin väittää, että yhteinen toimintakulttuuri tiivistyi harppauksin yhteisen tekemisen lomassa.

Kehittämistoiminta ja siihen liittyvä toimintatutkimus dokumentointineen onnistui hyvin, työ kuvaa vaihe vaiheelta toimintamallin kehittymistä ideasta valmiiksi paketiksi. Tämän toimintatutkimuksen luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana voidaan ajatella olevan käytettyjen menetelmien ja tulosten tarkka dokumentointi ja ne pätevät vai tähän tutkimukseen (Kananen 2014, 134, 135).

Itselleni opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen, monipuolinen, luova ja haasteellinen prosessi. Koen, että pääsin toteuttamaan käytännössä kaikkia niitä asioita, joita yhteisöpedagogin opinnoissani olen opiskellut. Sain tutkia ja kehittää asioita, jotka liittyvät käytännönläheisesti omaan työhöni nyt ja tulevaisuudessa.

Prosessi itsessään kehitti joustavaa, suunnitelmallista ja tavoitteellista ajattelu- ja toimintakykyä, myös kykyä sietää painetta, muuttuvia suunnitelmia ja aikatauluja.

Lopuksi vielä, voima-ajatukseni pienten hetkien tärkeydestä, evääksi koulupolulle. Meillä on vain tämä hetki, mitä parhaillaan elämme. Tässä hetkessä on kaikki; läsnäolo, välittäminen, kuunteleminen ja rinnalla kulkemisen riemu. Tässä hetkessä siirtyy hiljainen välittäminen evääksi elämään, tunne siitä, että et ole yksin.

LÄHTEET

- Harjunpää, Katri & Ågren, Susanna & Laiho, Sanna 2017. Sujuvuutta siirtymiin. Toisen asteen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2017:1. Viitattu 10.4.2018. oph.fi/download/182497_Sujuvuutta_siirtymiin.pdf
- Hellström, Martti & Johnson, Peter & Leppilampi, Asko & Sahlberg, Pasi 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Innokylä 2018. Kuusi ajatteluhattua. Toimintamalli. Viitattu 5.5.2018. <https://innokyla.fi/web/malli/116776>
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu/www.jamk.fi/julkaisut.
- Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirtjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän Ammattikorkeakoulu/www.jamk.fi/julkaisut.
- Kuusela, Pekka 2005. Realistinen toimintatutkimus? Toimintatutkimus, työorganisaatiot ja realismi. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lautjärvi, Sirpa & Ruutu, Piia & Autio, Marja.Liisa & Koskinen, Jari & Salminen, Seppo 2008. Nivelvaiheopas, Auroran sairaalakoulu. Helsinki: SAIREKE-hanke.
- Pursiainen, Sirpa 2016. Uudistuva opettajuus ja yksilölliset opinpolut ammatillisessa koulutuksessa. Tampere: FACE training center.
- Puttonen, Mikko 2012. Paljonko syrjäytynyt nuori maksaa? Artikkelit. Tiedelehti. Viitattu 29.4.2018. https://www.tiede.fi/artikkelit/jutut/artikkelit/paljonko_syrjaytynyt_nuori_maksaa
- Oja, Sirpa (toim.) 2012. Kaikille kelpo koulu. Kolmiportaisen tuen toteuttaminen ja kehittäminen. Jyväskylä: PS-kustannus

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla. Helsinki: Yliopistopaino.

Raina, Liisa 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Tampere: Arator Oy.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia. Tallinna: Arator Oy.

Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Toom, Auli & Onnismaa, Jussi & Kajanto, Anneli (toim.) 2008. Hiljainen tieto. Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Helsinki: Gummerus.

Uusi nuorisolakikirja 2017. Veltor Oy.

Vikka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

HAASTATTELUT

Nevala, Satu 2017. Tiernan koulun sairaalakoulun yksikön apulaisjohtaja, 16.2.2017. Oulu. Krista Kiviniemi.

Vuorio, Erkki 2018. Tiernan koulun Leinonpuiston yksikön opinto-ohjauksen koordinaattori, 14.3.2018. Oulu. Krista Kiviniemi.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Hei nivelvaihetiimiläiset.

Olen Krista Kiviniemi ja toimin koulunkäynnin ohjaajana Tiernan koulun sairaalakuulun yksikössä. Tällä hetkellä olen opintovapaalla ja teen yhteisöpedagogin tutkintoa Jyväskylän humanistiseen ammattikorkeakouluun. Opintoni ovat loppusuoralla ja nyt vuoden alkaessa aloittelen opinnäytetyöprosessiani, jonka tilaajana on Tiernan koulu. Opinnäytetyöni on toimintatutkimus, jossa osallistavilla ja luovilla kehittämistyön menetelmillä loisimme yhdessä selkeän ja yhteisen mallin siitä, kuinka toteuttaa toisen asteen nivelvaihetta Tiernan koulussa.

Yhteistyöprojektimme on kolmivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa teen teille alkuhaastattelun alla olevien avointen kysymysten avulla. Vastausaikaa on viikko ja vastaukset lähetetään minulle osoitteeseen xxxx 15.1.2018 mennessä.

Toisessa vaiheessa, tammi- ja helmikuun taitteessa pidän teille kehittämispäivän, jossa aihetta työstetään erilaisilla kehittämismenetelmillä. Maaliskuulla kokoonnumme arvioimaan ja analysoimaan tuotostamme. Opinnäytetyöni seminaari on huhtikuun lopussa.

Haastattelukysymykset:

1. Miten olet toteuttanut toiselle asteelle siirtymisen nivelvaihetta työssäsi?
2. Miten kuvailisit nivelvaiheen yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa?
3. Kerro ajatuksiasi, kokemuksiasi ja ideoitasi aiheesta saattaen vaihtaminen?
4. Mielipiteesi siitä, voiko nivelvaiheen työtaakkaa jakaa osittain myös toiselle toimijalle, esimerkiksi koulussa toimivalle nuorisotyöntekijälle?
5. Onko yhteinen toisen asteen nivelvaihemalli mielestäsi tarpeellinen Tiernan koulussa?

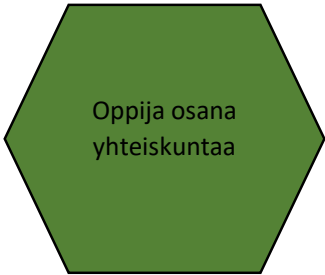
Kiitos vastauksestasi,
-Krista-

Liite 2. 7 Pysäkkiä -malli ja toimintaohjeet

7 PYSÄKKIÄ

Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihemalli

Syyslukukausi

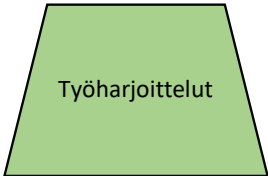
Pysäkki	Toiminta	Toteutus	Tekijä
 <p>Yhteistyö</p>	<p>Pedagoginen arvio</p> <p>Yhteistyötahojen valinta</p>	<p>Yhteydenotot yhteistyötahoihin</p>	<p>Opettaja</p> <p>NOPO</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>Koulunkäynnin ohjaaja</p>
 <p>Oppija osana yhteiskuntaa</p>	<p>TET-jaksojen suunnittelu</p> <p>Koulutuskokeilujen suunnittelu</p> <p>Tutustumiskäynnit oppilaitoksiin ja asumisyksiköihin.</p> <p>Yhteinen tutustumispäivä Luovin kanssa.</p> <p>Koulutukseen liittyvät messut ja muut tapahtumat.</p> <p>Koulun entisten oppilaiden vierailut.</p> <p>Elämännhallinnan taitojen opettelu.</p> <p>Ammatteihin tutustuminen</p>	<p>Palaverit ja neuvottelut eri jatko-opetusyksiköiden kanssa aikatauluista ja koulutuskokeiluista.</p> <p>Palaverit muiden yhteistyötahojen kanssa.</p> <p>Informaation jakaminen kaikille osapuolille.</p>	<p>Opettaja</p> <p>NOPO</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>Koulunkäynnin ohjaaja</p>

Pysäkki

Toiminta

Toteutus

Tekijä

Työharjoittelut

Koulutuskokeilut

TET-jaksot

Ammatteihin
tutustuminen.

Pysäkkivartit

HOJKSin
päivittäminen
(koko verkosto).Yhteistyö
valittujen tahojen
kanssa.TET-jaksojen
aikatauluttaminen,
toteutus, seuranta ja
kuljetusten
järjestäminen.Tarvittavien
hakemusten ja
informaation jakaminen
oppilaan huoltajille.Tarvittavien
hakemuskavakkeiden,
liitteiden, taustatietojen
ja laskutustietojen
toimittaminen eri
toimintayksiköihin.Palautekeskustelut
koulutuskokeiluista
yhdessä oppilaan
huoltajien ja
oppilaitoksen edustajan
kanssa.

Opettaja

NOPO

Opinto-ohjaaja

Koulunkäynnin
ohjaaja

Yhteistyö
huoltajien
kanssa

HOJKSin
päivittäminen (koko
verkosto).Yhteishakuinformaa
tion suunnitteluPysäkkivarttien
aikatauluttaminenYhteisten
vanhempainiltojen
sisällön ja
aikataulun
suunnittelu yhdessä
toisen asteen
oppilaitosten
kanssa.HOJKS palaveri koolle
kutsuminen.

Yhteishakuinformaatio

Pysäkkivartit huoltajille

Yhteiset
vanhempainillat toisen
asteen oppilaitosten
kanssa, joissa
oppilaitokset
esittelevät
koulutustarjontaansa.

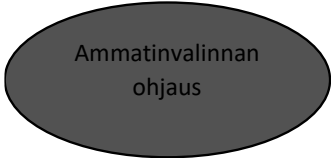
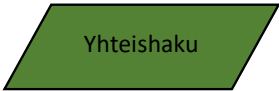

Opettaja

NOPO

Opinto-ohjaaja

Koulunkäynnin
ohjaaja

Kevätlukukausi

Pysäkki	Toiminta	Toteutus	Tekijä
 <p>Ammatinvalinnan ohjaus</p>	<p>Ammatteihin tutustuminen</p> <p>Varasuunnitelmien tekeminen ja eri mahdollisuuksien kartoittaminen, jos opiskelupaikan ovet eivät aukea.</p>	<p>Ammatinvalintatestit</p> <p>Kirjataan ylös varasuunnitelmat ja eri mahdollisuudet, jos opiskelupaikka jää saamatta.</p> <p>Pysäkkivartit</p> <p>Henkilökohtaiset keskustelut oppilaan kanssa.</p>	<p>Opettaja</p> <p>NOPO</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>Koulunkäynnin ohjaaja</p>
 <p>Yhteishaku</p>	<p>Yhteistyö oppilaan ja huoltajien kanssa.</p> <p>Tuki ja apu yhteishakuprosessissa.</p> <p>Sovitaan saattaen vaihdon käytänteistä, yhteydenpidosta ja päivämääristä.</p> <p>HOJKSin päivittäminen.</p>	<p>Yhteishakuprosessissa auttaminen</p> <p>Yhteishakuprosessin seuranta</p> <p>HOJKS-palaverit</p>	<p>Opettaja</p> <p>NOPO</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>Koulunkäynnin ohjaaja</p>
 <p>Saattaen vaihto</p>	<p>Yhteydenpito oppilaaseen</p> <p>Varasuunnitelmat, jos opiskelupaikka jää saamatta.</p> <p>Konsultoivan, hiljaisen tiedon siirtäminen vastaanottavaan oppilaitokseen.</p> <p>Siirtopalaveri</p> <p>Jälkihoito</p>	<p>Yhteydenpito oppilaaseen, kun yhteishaun tulokset ovat tulleet.</p> <p>Varasuunnitelmien ottaminen käyttöön, jos opiskelupaikka jää saamatta.</p> <p>Saattaen vaihto esim. 2 pv uudessa koulussa.</p> <p>Siirtopalaveri, konsultointi jälkihoito.</p>	<p>Opettaja</p> <p>NOPO</p> <p>Opinto-ohjaaja</p> <p>Koulunkäynnin ohjaaja</p>

7 PYSÄKKIÄ

Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihemalli

Toimintaohjeet

Tiernan koulun toisen asteen nivelvaihe toimintamallin ajatuksena on koulupolku, jota astellaan määrätietoisesti eteenpäin kohti tulevaisuutta. Polku voi joskus kiemurralla ja olla vaikeakulkuinen, mutta silti se vie kulkijansa kohti määränpäättä. Näistä mielessäni olevista ajatuksista lähti kehittymään idea seitsemästä pysäkistä koulupolun varrella. 7 pysäkkiä -nivelvaihe toimintamalli rakentuu seitsemästä pysäkistä, joista jokaisella pysäkillä on oma toimintansa ja toteutuksensa. Toteutuksesta vastaa se henkilö tai henkilöt, jotka vastaavat nivelvaiheprosessin kulusta. Seitsemän pysäkkiä toimintoihin on jaettu niin, että neljä niistä sijoittuvat syyslukukaudelle ja kolme keväälle.

Syyslukukausi tähtää vahvasti tulevaan ammatinvalinta- ja yhteishakuprosessiin. Syksyllä valitaan yhteistyötahot ja suunnitellaan tulevan vuoden yhteistyökuviot. Oppilaat osallistuvat TET-jaksoille, koulutuskokeiluihin ja käyvät tutustumassa oppilaitoksiin ja asumisyksiköihin. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö painottuu oppilaan ammatinvalinta- ja yhteishakuprosessiin, sekä koulutuskokeilujen palautekeskusteluihin. Oppilaan koko verkostolla pidettävä HOJKS-palaveri pidetään myös syksyn aikana.

Kevätlukukaudella on kolme pysäkkiä, jotka ovat jatkumo syksyn toiminnasta. Kevät alkaa ammatteihin tutustumisella ja ammatinvalintatesteillä, sekä varasuunnitelmien ja vaihtoehtojen kartoittamisella, jos opiskelupaikka jää saamatta. Oppilaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö painottuu yhteishakuprosessin avaamiseen ja hakukäytänteisiin. Oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa sovitaan saattaen vaihtamiseen liittyvät asiat. Yhteistyötahojen kanssa sovitaan siirtopalaveriajankohta, mahdollinen konsultointi ja jälkihoidon/saattaen vaihdon toteuttaminen. Keväällä järjestetään myös HOJKS-palaveri, jossa oppilaan koko verkosto on koolla.

Syksyn ja kevään pysäkit voidaan käydä läpi joustavasti, oman yksikön toimintakulttuuri huomioiden, mutta silti niin, että syksyn ja kevään toiminta etenee loogisesti kohti yhteishakua ja tukee oppilaan uuteen oppilaitokseen siirtymistä.